

לקוטי תורה • פרשת בחוקותי • מאמר 5

אלה החוקים והמשפטים והתורות אשר נתן ה' בינו...

אלה החוקים, המשפטים והתורות

הברכות והקללות שבפרשת בחוקותי שייכות למצוות עצמן: הברכות מגלות אלקות
בישראל, והקללות מסלקות את הכוחות המסתירים אותה. הן ניתנו "בינו ובין בני
ישראל" מפני שהקללות עוסקות במסך שכבר נוצר על ידי החטא.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/bechukosai/5

הנקודה

הברכות והקללות שבפרשת בחוקותי שייכות למצוות עצמן: הברכות מגלות אלקות בישראל, והקללות מסלקות את הכוחות המסתירים אותה. הן ניתנו "בינו ובין בני ישראל" מפני שהקללות עוסקות במסך שכבר נוצר על ידי החטא.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל מדוע הברכות והקללות שבפרשת בחוקותי נקראות "חוקים, משפטים ותורות", אף שאין בהן ציווי, ומדוע הן ניתנו "בינו ובין בני ישראל". הוא עובר לפסוק הפותח את הפרשה: הליכה, שמירה ועשייה הן מחשבה, דיבור ומעשה. הליכה היא התבוננות בגדולת ה', עלייה מדרגה לדרגה והרמת העולם יחד עמה; העיון המדוקדק בהלכות הוא סוג כזה של הליכה. שמירה היא לימוד המשנה וההלכה כדיבור, המקבע את האמונה באחדות ה' גם באדם שאינו יכול לעלות, שכן השכינה שורה עם כל יהודי גם בשפל גלותו. עשייה היא מעשה, שרק הוא מוריד את האור הסובב כל עלמין, כשם שתנועה מרמזת יותר מכפי שמילים יכולות לבטא; הצדקה מביאה את השלום המקיים את כל הברכות. הברכות הן קרבה גלויה לה', ואילו הקללות חלות על הכוחות החיצוניים, לעולם לא על עצם מהותו של ישראל. כך מתבאר מדוע יצחק ביקש לברך את עשו, מדוע הברכות ניתנו ליעקב, ומה פירוש דברי יעקב "קום נא, שבה ואכלה" כדרך מן ההתבוננות אל הגילוי. הברכות והקללות נובעות שתיהן מן המצוות; רק הקללות עוסקות במסך שנוצר על ידי החטא.

מבנה

1	השאלות; הליכה כמחשבה	11-3
מדוע הברכות והקללות נקראות חוקים, ומדוע נאמר "בינו"; "הליכה" היא התבוננות בגדולת ה', עלייה מדרגה לדרגה יחד עם העולם, והעיון המדוקדק בהלכות הוא הדרך לכך.		
2	שמירה כדיבור	4-5
גם מי שאינו יכול לעלות מקבע בתוכו את האמונה באחדות ה' באמצעות אמירת ההלכה וחזרתה, שכן השכינה עמו גם בגלות ואף כשהוא חוטא.		
3	עשייה כמעשה	6-7
רק המעשה מוריד את האור הסובב כל עלמין, כרמז למבין; מעשה הצדקה מביא את השלום המקיים את כל הברכות.		
4	הברכות והקללות	8-10
הברכות הן קרבה גלויה לה'; הקללות חלות על הכוחות החיצוניים, ואף "הגר אשר בקרבך" מתפרש כשכינה העולה בקרבנו בעוד הגור שוקע.		
5	יצחק, עשו ויעקב	11-12
יצחק התכוון להכניע את עשו באמצעות הברכות, אך עשו רע גמור; הברכות ניתנו ליעקב, ו"קום נא, שבה ואכלה" מתאר כיצד הרע נכנע והגילוי נמשך למטה.		

הברכות והקללות נובעות מן המצוות עצמן; הן "בינו ובין ישראל" מפני שהקללות מסלקות מסך שנוצר על ידי החטא.

מו ש ג י ם

מחשבה, דיבור ומעשה מחשבה דיבור ומעשה

שלושת הפעלים שבפסוק "אם בחוקותי תלכו, את מצוותי תשמרו ועשיתם אותם": התבוננות העולה למעלה, לימוד תורה בדיבור השומר, ומעשה מצווה הממשיך למטה.

האור הסובב כל עלמין סובב כל עלמין

אור אלקי שלמעלה מכל מחשבה ודיבור, הנמשך למטה רק באמצעות מעשה, כשם שתנועה מבטאת את מה שמילים אינן יכולות לבטא.

המשכון שלי משכונא דילי

פירוש הזוהר ל"משכני בתוככם": האלקות שהי מותיר בתוך כל יהודי, ונשארת עמו גם בגלות ואף בשעה שהוא חוטא.

הגר אשר בקרבך הגר אשר בקרבך

מתפרש כשכינה, מקור האהבה הנסתרת שבלב כל יהודי: גרה בגוף ועולה באמצעות ההתבוננות בגדולת ה', בשעה שהגוף והכוחות החיצוניים שוקעים.

מצדו מצדו

מחשבות זרות בתפילה: מחשבותיו הקודמות של האדם, שאינן לגמרי שלא מרצונו אך גם אינן לגמרי מרצונו; הן נגררות אחריו כשהוא עולה, כמו בויץ בשולי בגד ארוך.

המרכבה מרכבה

האבות, שהיו בטלים לגמרי לאחדות ה' ולא נזקקו לכך שגילוי יומשך למטה; לכן לא ראה יצחק צורך לברך את יעקב.

קטע 1 • 11-3

השאלות; הליכה כמחשבה

1 אלה החוקים¹ והמשפטים² והתורות אשר נתן ה' בינו ובין בני ישראל. הנה לכאורה לא שייך לומר חוקים ומשפטים ותורות על הברכות וקללות הכתובים למעלה בפי' זו שאין בהם ציווי דבר חוק ומשפט.^{3,4}

"אלה החוקים והמשפטים והתורות אשר נתן הוי' בינו ובין בני ישראל". לכאורה, לא מתאים לומר "חוקים, משפטים ותורות" על הברכות והקללות הכתובות למעלה בפרשה זו, שהרי אין בהן ציווי על עניין של חוק או משפט.

המאמר פותח בפסוק החותם את הברכות והקללות שבפרשת בחוקותי. הוא מציג קושי: "חוקים, משפטים ותורות" הם מונחים המתייחסים למצוות, ואילו הברכות והקללות שנמנו זה עתה אינן מצוות דבר; הן רק מבטיחות שכר ומזהירות מפני עונש.

2 וגם להבין מהו בינו ובין בני ישראל⁵ והל"ל [והוה ליה למימר] אל בני ישראל וכו'. אך הענין דהנה בפי' שלמעלה כתיב אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם⁶

וגם יש להבין מה פירוש "בינו ובין בני ישראל"; היה צריך לומר "אל בני ישראל" וכו'. אך העניין הוא כך: בפרשה שלפניה כתוב: "אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם"

שאלה נוספת: הפסוק אומר שהתורה ניתנה "בינו ובין בני ישראל", כאילו מדובר בשני צדדים וכדבר המפריד ביניהם, ולא פשוט "אל בני ישראל". כדי לענות על שתי השאלות, אדמו"ר הזקן פונה לפסוק הפותח את הפרשה: "אם בחקותי תלכו, תשמרו את מצוותי ותעשו אותן".

אותם גי' בחי' אלו תלכו תשמרו ועשיתם אותם הם כנגד מחשבה דיבור ומעשה, בחקותי תלכו הוא ענין המחשבה בעיון והשגת גדולתו ית' שיש בה כמה מדרגות זו למעלה מזו

"אותם". שלוש הבחינות האלה — "תלכו", "תשמרו" ו"ועשיתם אותם" — מקבילות למחשבה, דיבור ומעשה. "בחקותי תלכו" עניינו מחשבה: התבוננות והשגת גדולתו יתברך, שיש בה מדרגות רבות, זו למעלה מזו;

שלושת הפעלים מקבילים לשלושת כוחות העבודה של האדם: הליכה היא מחשבה, שמירה היא דיבור ועשייה היא מעשה. המחשבה נקראת "הליכה", מפני שבהתבוננות בגדולת ה' יש מדרגות רבות, וכל אחת גבוהה מזו שלפניה, והשכל מתקדם ממדרגה למדרגה.

ולכן נק' בשם הליכה כמ"ש ילכו מחיל אל חיל⁷ והוא ענין מ"ש הליכות עולם לו⁸ פ"י שהולך ונעתק מזה העולם לו לבדו ליבטל אליו ליחודו ית' בהשגתו בגדולתו מדרגה אחר מדרגה

ולכן היא נקראת "הליכה", כפי שכתוב: "ילכו מחיל אל חיל". וזהו פירוש הכתוב "הליכות עולם לו": האדם הולך ונעתק מן העולם הזה אליו לבדו, כדי להתבטל אליו ולייחודו יתברך, באמצעות השגתו בגדולתו, מדרגה אחר מדרגה;

הפסוק בתהילים מתאר את ההולכים "מחיל אל חיל", העולים ללא הפסק. אדמו"ר הזקן מפרש את "הליכות עולם לו" שבחבקוק: "הליכות העולם אליו". בהתבוננות האדם יוצא ממסגרת העולם הזה ופונה אל ה' לבדו, בטל לייחודו, מדרגה אחר מדרגה.

וגם הליכות העולם עצמו לו שגם העולם עצמו הולך ומתעלה עם האדם ליחודו ית' מאחר שהאדם הוא בתוכו⁹ ונק' הליכות לשון רבים כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] אל תקרי הליכות אלא הלכות.¹⁰

וגם הליכות העולם עצמו הן אליו, שכן העולם עצמו הולך ומתעלה עם האדם אל ייחודו יתברך, מאחר שהאדם נמצא בתוכו. והן נקראות "הליכות" בלשון רבים, כפי שאמרו חז"ל: "אל תקרי הליכות אלא הלכות".

גם העולם עצמו עולה: האדם חי בתוך העולם, ולכן כשהוא מתעלה, העולם מתעלה יחד איתו. צורת הרבים "הליכות" מובילה לדרשת הגמרא: "אל תקרי הליכות אלא הלכות", שעליה מתפתח הדיון בפסקה הבאה.

3 וכמ"ש ועלמות אין מספר^{11,12} ודרשו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] אלו הלכות¹³ שלכן נקראו בשם הלכות שע"י העיון בהם להשיגו היטב על בוריו

וכמו שכתוב: "ועלמות אין מספר", וחכמינו ז"ל דרשו: "אלו הלכות". לכן הן נקראות בשם "הלכות", משום שעל ידי העיון בהן כדי להשיג את העניין היטב ועל בוריו,

תיקוני זוהר דורש את הפסוק "ועלמות אין מספר" שבשיר השירים על ההלכות, שאין להן מספר. אדמו"ר הזקן מסביר מדוע ההלכות נקראות "הלכות", מלשון הליכה: העיון בהן, עד שכל הלכה מובנת בבירור, הוא עצמו דרך של עלייה.

זוכה האדם לילך ממדרגה למדרגה בהשגת גדולת א"ס ב"ה וקרבתו אם קרבת אלקים יחפץ באמת ויבקשנה ככסף¹⁴ כו' ויגעתי ומצאתי¹⁵ כו' ולאפוקי מי שאינו כו'.

זוכה האדם ללכת ממדרגה למדרגה בהשגת גדולתו של אין סוף ברוך הוא ובקרבה אליו, אם הוא חפץ באמת בקרבת אלקים ומבקש אותה ככסף וכו'; "יגעתי ומצאתי" וכו'. וזה בא להוציא את מי שאינו וכו'.

באמצעות לימוד כזה האדם עולה ממדרגה למדרגה בהשגת גדולתו של אין סוף ומתקרב אליו. הדבר מותנה בכך שהוא רוצה באמת בקרבת ה' ומחפש אותה כמי שמחפש כסף; "יגעתי ומצאתי" מלמד שהמציאה באה בעקבות העמל, ומוציא את מי שאינו מחפש כך.

קטע 2 • 41-5

שמירה כדיבור

4 ואת מצותי תשמרו הוא ענין הדבור כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] שמור זו משנה^{16, 17, 18} שהוא הדבור בד"ת [בדברי תורה] מלשון ושננתם לבניך.¹⁹ והענין כי אף מי שמוחו קטן להשיג בגדולת ה' ולילך בה ממדרגה למדרגה.

"ואת מצוותי תשמרו" ענינו דיבור, כפי שאמרו חז"ל: "שמור — זו משנה", כלומר דיבור בדברי תורה, מלשון "ושננתם לבניך". והענין הוא שגם מי שדעתו קטנה מכדי להשיג את גדולת ה' ולהתקדם בה ממדרגה למדרגה,

הפועל השני, "תשמרו", מבטא דיבור: חז"ל פירשו "שמור" כלימוד משנה, הנלמד באמירה ובחזרה שוב ושוב; והמילה "משנה" קשורה ל"ושננתם". אדמו"ר הזקן מציג כאן דרך בעבודת ה' למי שדעתו קטנה מכדי להתעלות בהתבוננות ממדרגה למדרגה.

הנה אעפ"כ [אף על פי כן] יש בכל א' ואחד מישראל כח"י אלקות ודבר ה' השוכן בתוכו וכמ"ש ונתתי משכני בתוכם²⁰ ופי' בזהר²¹ משכונא דילי²² והוא עד"מ כאדם שנותן משכון לחבירו שהמשכון אינו מרצונו הטוב כך כביכול

אף על פי כן, בכל אחד ואחד מישראל יש בחינה של אלקות ודבר ה' השוכן בתוכו, כמו שנאמר: "ונתתי את מקדשי בתוכם", ועל כך מפרש הזוהר: "המשכון שלי". והדבר דומה לאדם שנותן משכון לחברו: המשכון אינו נתן מרצונו הטוב; וכך, כביכול,

גם באדם כזה יש בתוכו בחינה אלוקית, דבר ה' השוכן בקרבו. הזוהר דורש את "משכני" — מקדשי — כ"משכונא", משכון: משכון ניתן מתוך מחויבות ולא כמתנה חופשית. כך גם, כביכול, שכינת ה' שורה בישראל אפילו כאשר התנהגותם אינה מצדיקה זאת.

הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] גלו לאדום שכינה עמהם^{23, 24} פי' אף כי ידע אינש בנפשו איה מקומו שהוא בתחתית המדרגה בגלות אדום וישמעאל כו'

אמרו חז"ל: "גלו לאדום — שכינה עמהם". כלומר, אף שאדם יודע בתוך עצמו היכן הוא עומד — שהוא בתחתית המדרגה, בגלות אדום וישמעאל וכו',

בספרי נאמר שבכל מקום שישראל גלו אליו, גם לאדום, גלתה עמהם השכינה. במישור הפנימי, אדם עשוי לדעת בתוך עצמו שהוא עומד במדרגה הנמוכה ביותר, בגלות "אדום וישמעאל".

שהם המה מדות הרעות תאוות וכעס ודומיהן מכל מקום לא יפול לכו בקרבו לאמר אבדה תקותי

שהן המידות הרעות — תאוות, כעס וכיוצא בהן — מכל מקום, אל יפול לכו בקרבו ויאמר: "אבדה תקוותי".

אדמו"ר הזקן מפרש גלויות אלו במובן הפנימי, כמידות הרעות: תאוות, כעס וכיוצא בהם. גם מי שמוצא את עצמו שם אינו צריך להתייאש ולומר שאבדה תקוותו.

כי האמת אינו כן שאפילו בגלות שכינה עמהם הנותנת לו חיות אלקות אפי' [אפילו] בעודו עובר על

כי האמת אינה כך: גם בגלות שכינה עמהם, והיא נותנת לו חיות אלוקית אפילו בשעה שהוא עובר על

הייאוש מוטעה, משום שהשכינה נמצאת עם ישראל גם בגלות, וממשיכה לתת לאדם חיות אלוקית אפילו ברגע שבו הוא עובר על רצון ה'.

רצונו ית' שיוכל לקבוע במוחו ומחשבתו ענין אמונת אחדותו ית' האמיתי כי בשמים ממעל²⁵ ועל

הארץ מתחת אין עוד וכולא קמיי [קמיה] כלא חשיב.²⁶

רצונו יתברך, כדי שיוכל לקבוע במוחו ומחשבתו את האמונה באחדותו האמיתית, שהרי "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" ו"כולא קמיה כלא חשיב".

מכיוון שחיות זו מצויה תמיד, האדם יכול בכל עת לקבוע במוחו אמונה אמיתית באחדות ה': בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין דבר מלבדו, ובלשון הזוהר, הכול לפניו נחשב כלא.

5 וזהו אני ה' אלקיכם כי הוי' הוא בחי' היה הוה ויהי [ויהיה] ואני הוי' לא שנית²⁷ הוא יכול להיות שורה

וקבוע במוחו להיות לנו בבחי' אלקיכם וכמ"ש במ"א.

וזהו [פירוש] "אני הוי' אלקיכם". שהרי הוי' הוא בחינת "היה, הוה ויהיה", ו"אני הוי' לא שנית"; ואף על פי כן הוא יכול לשרות ולהיות קבוע במוחו, ולהיות לנו בבחינת "אלקיכם", כפי שמבואר במקום אחר.

המילים "אני הוי' אלקיכם" מבטאות זאת. הוי' הוא האלקות שלמעלה מהזמן — "היה, הוה ויהיה" כאחד — שאינו משתנה לעולם; ואף על פי כן, מדרגה זו עצמה יכולה לשרות ולהיות קבועה במוחו של אדם, כך שהוא נעשה "אלקיכם" — אלקות כפי שהיא קשורה לכל אחד מאיתנו.

אך צריך שתהי' [שתהיה] בחי' זו שמורה וקבועה בו בתוכו ממש שלא יהי' [יהיה] רק כמו שעומד

אך בחינה זו צריכה להיות שמורה וקבועה בו, ממש בתוכו, ולא רק כאילו היא עומדת

אך האמונה הזאת צריכה להיות שמורה וקבועה ממש בתוך האדם, ולא להישאר רק מרחפת מעליו.

על שכלו מלמעלה ואינו נתאמת ונתפס בשכלו היטב כמ"ש ונתתי משכני בתוכם דייקא והשמירה

לזה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] שמור זו משנה שהוא הדיבור והשינון ון בד"ת [בדברי תורה]

מעל לשכלו, ואינה מתאמת ונתפסת היטב בשכלו; כפי שנאמר: "ונתתי משכני בתוכם" — בתוכם דווקא. והשמירה על כך היא מה שאמרו חז"ל: "שמור — זו משנה", כלומר הדיבור והשינון של דברי תורה;

אמונה שרק עומדת מעל השכל אינה מתאמת ונתפסת בו; הפסוק אומר "בתוכם" דווקא — בתוך האדם. השמירה עליה היא "שמור — זו משנה": דיבור וחזרה על דברי תורה.

כי דבר ה' זו הלכה²⁸ וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] השונה הלכות²⁹ שהוא רק בחי' שמירה להיות משתמר בקרבו מה שכבר ניתנה לו אף

שהרי "דבר ה' — זו הלכה", וכמאמר חז"ל: "השונה הלכות". זוהי רק בחינת שמירה: שמה שכבר ניתן לו יישמר בקרבו; אף

הגמרא דורשת "דבר ה'" — זו הלכה, ולכן אמירת הלכה מכניסה את דבר ה' עצמו אל פיו של אדם; וחז"ל משבחים את "השונה הלכות". דרך זו היא רק "שמירה": אין היא מטפסת למעלה, אלא שומרת בקרבו של אדם את מה שכבר ניתן לו.

שאינו יכול לילך ולהתעלות מעלה מעלה בהשגת גדולתו וקרבתו ית' מ"מ ע"י המשכת עולם הדבור בתוכו כמ"ש ותורתך בתוך מעי³⁰ וכתוב ואשים דברי בפיו³¹ כו'

שאינו יכול ללכת ולהתעלות מעלה מעלה בהשגת גדולתו וקרבתו אליו יתברך, אף על פי כן, על ידי המשכת עולם הדיבור לתוכו, כפי שנאמר: "ותורתך בתוך מעי", וכן נאמר: "ואשים דברי בפיו" וכו',

גם מי שאינו יכול להתעלות עוד ועוד בהשגת גדולת ה' יכול להמשיך לתוכו את "עולם הדיבור" — את דבר התורה האלוהי — כשהוא אומר אותו. הפסוקים "ותורתך בתוך מעי" ו"ואשים דברי בפיו" מתארים את כניסת דברי התורה לתוך האדם.

נתפס ונתאמת אצלו ענין אמונת אחדותו ית' באמת לאמיתו ולא בדמיונות שוא כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] אין הגליות מתכנסות

עניין האמונה באחדותו יתברך נתפס ומתאמת אצלו באמת לאמיתה, ולא בדמיונות שווא. וכמאמר חז"ל: "אין הגליות מתכנסות

כך האמונה באחדות ה' נתפסת ומתאמת אצלו כאמת לאמיתה, ולא כדמיון ריק. מובא כאן מדרש על קיבוץ הגליות כתמיכה לכך.

אלא בזכות המשניות³² שהוא בחי' הדבור בת"ת [בתלמוד תורה] שנאמר גם כי יתנו בגוים³³ עתה אקבצם פ"י שאע"פ [שאף על פי] שהם בבחי' גלות שכינה עמהם וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] על פסוק על מה אבדה הארץ³⁴ על ביטול תורה^{35,36}

אלא בזכות המשניות, שהיא בחינת הדיבור שבתלמוד תורה, שנאמר: "גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם". פירוש הדבר: אף שהם נמצאים במצב של גלות, השכינה עמהם. וזהו שאמרו חז"ל על הפסוק "על מה אבדה הארץ": "על ביטול תורה".

המדרש דורש את "יתנו" שבפסוק בהושע מלשון לימוד: בזכות לימוד המשנה בגלות יקבץ ה' את ישראל, שכן השכינה נמצאת עמם גם שם. חז"ל משיבים גם על שאלת ירמיהו מדוע אבדה הארץ: בגלל ביטול תורה.

כי ע"י ביטול תורה שהוא בחי' דבר ה' אבדה האמונה³⁷ שהיא בחי' הארץ הדום רגלי שאינו נתפס במוחו אמונת יחודו ית'.^{38, 39}

כי על ידי ביטול תורה, שהיא בחינת "דבר ה'", "אבדה האמונה", שהיא בחינת "הארץ הדום רגלי"; כלומר, האמונה באחדותו יתברך אינה נתפסת במוחו.

אדמו"ר הזקן מזהה את "הארץ" עם האמונה, שהיא בחינת "הארץ הדום רגלי". כאשר מזניחים את התורה, שהיא דבר ה', האמונה באחדותו שוב אינה נתפסת במוחו, ולכן, בלשונו של ירמיהו, "אבדה האמונה".

קטע 3 • 61-7

עשייה כמעשה

6 ועשיתם אותם זה המעשה שהוא ענין המשכת אלהותו ית' מבחי' סוכ"ע ע"י המעשה כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] לא המדרש הוא העיקר⁴⁰ אלא המעשה⁴¹ וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] גדול תלמוד שמביא לידי מעשה⁴² מכלל שהמעשה הוא עיקר התכלית

"ועשיתם אותם" — זו העשייה, שפירושה המשכת אלקותו יתברך מבחינת סוכב כל עלמין באמצעות העשייה. וכמאמר חז"ל: "לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה"; ועוד אמרו חז"ל: "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" — ומכאן שהמעשה הוא התכלית העיקרית.

הפועל השלישי, "ועשיתם אותם", מציין את העשייה, והעשייה מגיעה למעלה ממחשבה או דיבור: היא ממשיכה אלקות מבחינת סוכב כל עלמין, אור נשגב מכדי להיכנס לתוך העולמות. דברי חז"ל שהמעשה הוא העיקר, ושהתלמוד גדול מפני שהוא מביא לידי מעשה, מלמדים שהעשייה היא התכלית.

והיינו כי א"א להמשיך גילוי אלהותו ית' מבחי' סוכ"ע ע"י שום השגה וכח המחשבה ודיבור דלית מחשבה תפיסא ביה כלל⁴³ ואפילו השגות עליונים כו'⁴⁴

כלומר, אי אפשר להמשיך את גילוי אלקותו יתברך מבחינת סוכב כל עלמין באמצעות השגה כלשהי, או בכוח המחשבה והדיבור, שהרי "לית מחשבה תפיסא ביה כלל" — אין מחשבה משיגה אותו כלל, ואפילו לא השגותיהם של העליונים וכו'.

אי אפשר להמשיך את האור המקיף הזה באמצעות השגה, מחשבה או דיבור כלשהם, שכן, כפי שנאמר בתיקוני זוהר, אין מחשבה משיגה אותו כלל, אפילו לא השגתם של העליונים ביותר.

רק ע"י בחיי המעשה וקיום המצות כענין לחכימא ברמיזא,⁴⁵ והוא כמשל האדם שאינו יכול לדבר ולהסביר כל לבו לפני חבירו האיך יעשה רק ע"י שרומז לו בתנועה כל שהוא.

אלא רק באמצעות בחינת העשייה וקיום המצוות, בדומה לעניין "לחכימא ברמיזא" — לחכם די ברמז. הדבר דומה לאדם שאינו יכול לדבר ולהסביר לחברו את כל אשר בלבו, כיצד עליו לפעול, והוא יכול לעשות זאת רק באמצעות רמז בתנועה קלה כלשהי.

ההמשכה נעשית רק באמצעות מעשים, כלומר קיום המצוות, הפועלים כרמז לחכם. אדם שאינו יכול לבטא במילים את כל אשר בלבו עדיין יכול להראות לחברו מה לעשות בתנועה קלה ביותר; תנועה כזאת מעבירה את מה שהדיבור אינו יכול להעביר.

כך כביכול הנה באתעדל"ת [באתערותא דלתתא] צריך להיות אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] יש מהן דתליא בעובדא וע"י מעשה המצות וקיומן נרמז ונמשך מלמעלה מעלה מאד וממקום גבוה יותר כעין רמז ולמשל

כך גם, כביכול: בעקבות אתערותא דלתתא צריכה לבוא אתערותא דלעילא; יש המשכות שתלויות בעשייה, ובאמצעות עשיית המצוות וקיומן נרמז הדבר ונמשך מלמעלה למעלה מאד, ממקום נעלה עוד יותר, בדרך של רמז. ולמשל:

כך גם, כביכול, אתערותא דלעילא באה בעקבות אתערותא דלתתא, וחלק מן המשכות תלויות דווקא בעשייה. המעשה הגשמי של מצווה דומה לאותה תנועה: הוא מרמז למקום גבוה מאוד וממשיך משם שפע, למעלה ממה שמחשבה או דיבור יכולים להגיע אליו.

כמו מעשה הצדקה שע"י שמשפיע חיות לזולתו רומז למעלה למקום מקור כל ההשפעות להשפיע חיים וחסד לכל העולמות.

כמו מעשה הצדקה: באמצעות השפעת חיות לזולת, האדם מרמז למעלה, למקור כל ההשפעות, להשפיע חיים וחסד לכל העולמות.

צדקה היא הדוגמה לכך: באמצעות נתינת חיות לאדם אחר, האדם מרמז למעלה, למקור כל ההשפעות, להשפיע חיים וחסד לכל העולמות. המעשה שלמטה הוא הרמז המעורר את המקבילה לו למעלה.

7 וכן ענין כל המצות ואפילו מצות ת"ת [תלמוד תורה] שבדבור דעקימת שפתיו^{46, 47, 48} הוי מעשה. וז"ש [וזהו שכתוב] והיה מעשה הצדקה שלום⁴⁹

וכך הוא בכל המצוות, ואפילו במצוות לימוד התורה, שנעשית בדיבור, שהרי "עקימת שפתיו נחשבת למעשה". וזהו [פירוש] הכתוב: "ומעשה הצדקה יהיה שלום",

כך הדבר בכל מצווה, אפילו בלימוד תורה שנעשה בדיבור, שכן על פי ההלכה תנועת השפתיים נחשבת למעשה. דברי ישעיהו "ומעשה הצדקה יהיה שלום" מובילים לנקודה הבאה.

כי ענין השלום הוא שמחבר שני הפכים ועושה שלום ביניהם,⁵⁰ כך א"א לעולמות לקבל שפע וחיות מן הבורא ית' שהוא מובדל מהם מהקצה כו'.

כי עניינו של שלום הוא לחבר שני הפכים ולעשות שלום ביניהם. כך גם העולמות אינם יכולים לקבל שפע וחיות מן הבורא יתברך, הנבדל מהם בתכלית, מקצה אל קצה וכו',

השלום מחבר שני הפכים ומאפשר להם להתקיים יחד. העולמות והבורא הם הפכים כאלה: הוא מרומם ונבדל מהם לחלוטין, ולכן העולמות אינם יכולים לקבל ממנו שפע וחיות בכוחות עצמם.

כ"א בבחי' שלום, וזהו ונתתי שלום בארץ⁵¹ כי מלכותך מלכות⁵² כל עולמי [עולמים] וכלם הם בחי' ארץ לגבי הקב"ה.

אלא באמצעות בחינת השלום. וזהו [פירוש] "ונתתי שלום בארץ", כי "מלכותך מלכות כל העולמים", וכולם הם בבחינת "ארץ" ביחס להקדוש ברוך הוא.

העולמות יכולים לקבל זאת רק באמצעות "שלום" — קשר המחבר בין ההפכים. לכן "ונתתי שלום בארץ" מתייחס לכל העולמות, שכן מלכות ה' היא על כל העולמות, וכולם, ביחס אליו, אינם אלא "ארץ".

וזהו לא מצא הקב"ה כלי⁵³ מחזיק ברכה לישראל אלא השלום⁵⁴ כי השלום הוא המחזיק ברכה והמשכות חיות אלקות בהתגלות למטה:

וזהו [פירוש] "לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי המחזיק ברכה לישראל אלא השלום": השלום הוא המחזיק את הברכה ואת המשכת החיות האלקית בהתגלות למטה.

לכן דברי המשנה המסיימים, שהקדוש ברוך הוא לא מצא כלי המחזיק ברכה לישראל אלא השלום, פירושם שהשלום הוא המחזיק את הברכה ואת המשכת החיות האלקית כשהיא מתגלה למטה.

קטע 4 • 81-10

הברכות והקללות

8 ב וזהו ענין כל הברכות שבתורה כמו ד"מ [דרך משל] ואכלתם לחמכם לשובע⁵⁵ פי' שיהיה בחי' שובע שמחות את פניך⁵⁶

2. וזהו ענינן של כל הברכות שבתורה. למשל: "תאכלו את לחמכם לשובע" — כלומר, שתהיה בחינת "שובע של שמחות בנוכחותך",

סעיף 2 מחיל את הדברים על ברכות התורה. ההבטחה "תאכלו את לחמכם לשובע" מתפרשת במובן רוחני כ"שובע של שמחות בנוכחותך" — השמחה בקרבתו הגלויה של ה'.

וכדכתיב עוז וחדוה במקומו⁵⁷ והקללות הם על המסתירים ומונעים את האדם מעבודת ה' שהם החיצונים

וכמו שכתוב: "עוז ושמחה במקומו". הקללות, לעומת זאת, מכוונות אל אותם דברים שמסתירים ומונעים מהאדם לעבוד את ה' — הכוחות החיצוניים;

הפסוק בדברי הימים קושר גם הוא בין עוז ושמחה למקומו של ה'. לעומת זאת, הקללות מכוונות לכל מה שמסתיר את ה' ומעכב אדם מלעבוד אותו: הכוחות החיצוניים, הכוחות המתנגדים לקדושה.

כי ישראל מצד עצמם עלו במחשבה^{58,59} שאין שם שום הסתר פנים ורצונם לדבקה בו ליחודו ית' ומאמינים בני מאמינים⁶⁰ ואין

שכן ישראל, מצד עצמם, "עלו במחשבה", ושם אין שום הסתר פנים, ורצונם לדבוק בו, באחדותו יתברך; והם "מאמינים בני מאמינים". ואין

ישראל, במהותם, "עלו במחשבתו של ה'" עוד לפני הבריא, במקום שבו אין כלל הסתר פנים. רצונם העמוק ביותר הוא לדבוק בו, והם "מאמינים בני מאמינים".

שייך שום קללה ח"ו [חס ושלום] מצד עצמי [עצמה] ולעתיד יתהפכו כל הקללות לברכה רק הקללות הם להעביר רוח החיצונים והטומאה שנדבק בהם בהתערבם כו'.

שום קללה, חלילה, אינה שייכת להם מצד עצמם. ולעתיד לבוא כל הקללות יהפכו לברכה. אלא שהקללות נועדו להעביר מהם את רוח הכוחות החיצוניים ואת הטומאה שנדבקה בהם כשהתערבבו וכדומה.

לכן שום קללה אינה יכולה לפגוע במהותם של ישראל, ולעתיד לבוא כל קללה תהפוך לברכה. הקללות נועדו רק לסלק מהם את רוח הכוחות החיצוניים ואת הטומאה שנדבקה בישראל כאשר התערבבו.

9 וז"ש [וזהו שכתוב] הכתוב ונתן ה' את כל האלות⁶¹ האלה על אויבך ועל שונאיך אשר רדפוך. וכמ"ש ונשא השעיר עליו⁶² את כל עונותם שהוא בחי' עשו איש שעיר^{63,64,65}

וזהו [פירוש] מה שנאמר בפסוק: "וה' יתן את כל הקללות האלה על אויבך ועל שונאיך אשר רדפוך". וכמו שנאמר: "ונשא השעיר עליו את כל עונותם" — זוהי בחינת עשו, "איש שעיר".

דברי משה בספר דברים מראים שהקללות מיועדות לאויבי ישראל, לשונאיהם ולרודפיהם. השעיר של יום הכיפורים, הנושא את עוונות העם ומסלק אותם, הוא, לפי המדרש והזוהר, עשו, "איש שעיר": העוונות מוטלים על כוחות הרע ומורחקים מישראל.

וזוהו פיי ענין כל הקללות שהן ברכה באמת על ישראל מצד עצמם והקללה הגדולה שנאמרה במשנה תורה הגר אשר בקרבך⁶⁶ וכו' היא אינה רק על חיצוניי הנדבקות בהם.

וזוהו פירוש עניינן של כל הקללות: לאמיתו של דבר הן ברכה לישראל מצד עצמם. וגם הקללה הגדולה שנאמרה במשנה תורה [ספר דברים] — "הגר אשר בקרבך" וכו' — מכוונת רק לכוחות החיצוניים שנדבקים בהם.

כל הקללות, בכל הנוגע לישראל עצמם, הן באמת ברכות. אפילו הקללה הגדולה שבספר דברים, "הגר אשר בקרבך יעלה עליך", מכוונת רק לכוחות החיצוניים שנדבקים בישראל.

10 ופיי הגר אשר בקרבך היא השכינה אשר ממנה באה האהבה מסותרת אשר בלב כאו"א [כל אחד ואחד]

מישראל אשר היא בבחי' גלות בתוך הגוף ונקי בשם גר

והפירוש של "הגר אשר בקרבך" הוא השכינה, שממנה באה האהבה המסותרת שבלבו של כל אחד ואחד מישראל. היא נמצאת במצב של גלות בתוך הגוף, ולכן נקראת בשם "גר".

אדמו"ר הזקן מפרש את "הגר אשר בקרבך" כשכינה שבתוך היהודי, שהיא מקור האהבה המסותרת לה' שבכל לב יהודי. היא בגלות בתוך הגוף, ולכן היא נקראת "גר".

שהיא בארץ לא לו⁶⁷ שהוא ניצוץ אלקות המחיה את נפשו וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] גלו כו' שכינה עמהם יעלה עליך מעלה מעלה⁶⁸ שיהא בבחי' עילוי רב ועצום

משום שהיא "בארץ לא לו", שהרי היא ניצוץ אלוקי המחיה את נפשו; וכמאמר חז"ל: "גלו כו' שכינה עמהם". "יעלה עליך מעלה מעלה" פירושו שיהיה במצב של עלייה גדולה ועצומה,

היא גרה "בארץ לא לו": היא ניצוץ אלוקי המחיה את הנפש, אך שוכנת בגוף, כפי שאמרו חז"ל שהשכינה גולה עם ישראל. "יעלה עליך מעלה מעלה" פירושו שתגיע לעלייה גדולה ועצומה.

דהיינו שיעמיק במחשבתו גודל גדולתו עד אין חקר⁶⁹ וכמ"ש אני הוי' אשר הוצאתיך⁷⁰ מארץ מצרים וגוי' פיי שלא יהיה בבחי' מצרים וגבולים כ"א כמ"ש ואתהלכה ברחבה⁷¹ וגוי'

כלומר, שיעמיק במחשבתו בגדולתו העצומה, שאין לה חקר. וכמו שכתוב: "אני הוי' אשר הוצאתיך מארץ מצרים" וגוי'; פירוש הדבר שלא יהיה במצב של מְצָרִים וגבולות, אלא כפי שכתוב: "ואתהלכה ברחבה" וגוי'.

עלייה זו באה כאשר אדם מתבונן לעומק בגדולתו העצומה של ה', שאין לה קץ. יציאה ממצרים פירושה יציאה מהמְצָרִים ומהגבולות, והליכה "ברחבה".

שאז ואתה דהיינו מה שהוא אתה שהוא בחי' הגוף וחיצונים תרד מטה מטה וכן כל ענין הקללות הם על החיצוניי' [החיצונים] המונעים להעבירם ולהכריעם.

שאז "ואתה" — כלומר, מה שהוא "אתה", בחינת הגוף והכוחות החיצוניים — "תרד מטה מטה". וכך גם כל עניין הקללות מכוון כלפי הכוחות החיצוניים המפריעים, כדי להסירם ולהכריעם.

אז "אתה" — הגוף והכוחות החיצוניים, הצד החיצוני שבאדם — "תרד מטה מטה". לכן קללה זו, כמו כל הקללות, מכוונת נגד הכוחות המפריעים, כדי להסירם ולהכריעם.

קטע 5 • 111-12

יצחק, עשו ויעקב

11 ובזה יובן כוונת יצחק אע"ה [אבינו עליו השלום] שרצה לברך את עשו ולא את יעקב,⁷² כי הנה הברכות

ובכך יובן מה הייתה כוונתו של יצחק אבינו עליו השלום, שרצה לברך את עשו ולא את יעקב. שהרי הברכות, כך מתבחרת פרשה תמוהה: יצחק רצה לברך את עשו ולא את יעקב. התשובה מתחילה בביאור מטרתן של הברכות.

וכן כל מצות התורה שהם המשכת גילוי אלהותו ית' למטה אינם אלא לאכפיה לסט"א [לסטרא אחרא]

וכן כל מצוות התורה, שהן המשכת גילוי אלקותו ית' למטה, אינן אלא כדי להכניע את הסטרא אחרא ולהכפיף אותה לקדושה.

הברכות, כמו כל המצוות, ממשיכות את גילוי ה' אל העולם התחתון. מטרתן להכניע את הסטרא אחרא, הכוחות המתנגדים לקדושה, ולהכפיף אותם לקדושה.

ולכן לא ניתנה תורה עד אחר יצי"מ [יציאת מצרים] משא"כ בזמן האבות שהן הן המרכבה⁷³ ובטלים ליחודו ית' לא היו צריכים להמשכת גילוי למטה

לכן לא ניתנה התורה אלא לאחר יציאת מצרים. ואילו בזמן האבות, שהם עצמם היו מרכבה והיו בטלים לייחודו ית', לא נזקקו להמשכת הגילוי למטה.

לכן ניתנה התורה, שהיא המשכה גדולה של גילוי, רק לאחר יציאת מצרים ולא בימי האבות. הם היו "מרכבה" לה', בטלים לגמרי לייחודו, כשם שלמרכבה אין רצון משלה מלבד רצון הרוכב; לכן לא נזקקו להמשכת גילוי למטה.

לכן לא רצה יצחק לברך את יעקב כי היי [היה] בבחי' מרכבה אך דעתו היי [היה] לברך את עשו ולהכניעו ולקרבו אל הקדושה

לכן לא רצה יצחק לברך את יעקב, שכן הוא היה בבחינת מרכבה; כוונתו הייתה לברך את עשו, להכניע אותו ולקרבו אותו אל הקדושה.

גם יעקב היה בבחינת מרכבה, ולכן יצחק לא ראה צורך לברך אותו. כוונתו הייתה לברך את עשו, להכניע אותו ולקרבו אותו אל הקדושה.

ולכן אמר בברכותיו שהיי [שהיה] סבור שהוא עומד לפניו ויתן לך האלקים⁷⁴ מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש.

לכן אמר בברכותיו, כשהיה סבור שעשו עומד לפניו: "ייתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש".

משום שחשב שעשו עומד לפניו, בירך אותו יצחק בטל השמים, במשמני הארץ ובשפע של דגן ותירוש.

מטל השמים זו תשב"כ [תורה שבכתב] ומשמני הארץ זו תשבע"פ [תורה שבעל פה] ורוב דגן⁷⁵ אלו הלכות שהן לרוב מאד כמ"ש ויצבור יוסף בר⁷⁶ הרבה מאד עד

"מטל השמים" — זו תורה שבכתב; "ומשמני הארץ" — זו תורה שבעל פה; "ורוב דגן" — אלו ההלכות, שהן רבות מאוד, כמו שנאמר: "ויצבור יוסף בר הרבה מאד עד",

בהמשך למדרש, שגם הוא מפרש את הברכה כעוסקת בחלקי התורה, מפרש אדמו"ר הזקן את הברכה כך: טל השמים הוא תורה שבכתב, משמני הארץ הם תורה שבעל פה, והדגן הוא ההלכות, רבות מספור כדגן שאגר יוסף.

כי חדל לספור⁷⁷ וכמ"ש ועלמות אין מספר⁷⁸ ודרשו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה]⁷⁹ עלמות אלו הלכות⁸⁰ ותירוש אלו רזין דאורייתא כמ"ש נכנס יין יצא סוד⁸¹ ורצה כל זה ליתן לעשו ולהכניע ולאכפיי [ולאכפייא] לסט"א [לסטרא אחרא].

"כי חדל לספור"; וכן נאמר: "ועלמות אין מספר", וחכמינו ז"ל דרשו: "עלמות" — אלו הלכות. "ותירוש" — אלו רזי תורה, כמו שנאמר: "נכנס יין יצא סוד". ואת כל אלה רצה לתת לעשו, כדי להכניע ולהכפוף את הסטרא אחרא.

כך גם מפרש תיקוני זוהר את "עלמות אין מספר" — ההלכות. היין הוא רזי התורה, שכן נאמר בגמרא שכאשר נכנס יין יוצא סוד. יצחק רצה לתת את כל אלה לעשו, כדי להכניע את הסטרא אחרא.

אך באמת לא הי' [היה] באפשרי להכניעו ולקרבו תחת הקדושה מחמת שהוא רע גמור וצריכים להעביר הסט"א [הסטרא אחרא] לגמרי ולהכריעה בכל הקללות

אך באמת לא היה אפשר להכניע אותו ולקרבו אותו אל הקדושה, מפני שהוא רע גמור; ויש לסלק את הסטרא אחרא לגמרי ולכרות אותה באמצעות כל הקללות.

אך אי אפשר היה להכניע את עשו ולקרבו אותו אל הקדושה, מפני שהוא רע גמור. רע מסוג זה יש לסלק לחלוטין ולכרות באמצעות הקללות.

רק הברכות ניתנו ליעקב ולהכניע הסט"א [הסטרא אחרא] שנתערב⁸² בזרעו כמ"ש ויתערבו כו' וכמ"ש ועשו אחיו בא מצידו⁸³ אל תקרי מצידו⁸⁴

אלא שהברכות ניתנו ליעקב, ו[הן נועדו] להכניע את הסטרא אחרא שהתערבה בזרעו, כמו שכתוב: "והתערבו" וכו'; וכמו שכתוב: "עשו אחיו בא מן הציד שלו" — אל תקרי "מן הציד שלו",

הברכות ניתנו ליעקב, והן נועדו גם להכניע את הסטרא אחרא שהתערבה בצאצאיו, כפי שנאמר בתהילים: "והתערבו". את הפסוק "עשו אחיו בא מן הציד שלו" קוראים כעת באופן חדש.

אלא מצדו שבעמידת האדם בתפלה ורוצה לידבק בקונו נופלים לו מחשבות זרות שלא ברצונו רק כאלו הן באים מן הצד מאליהן וממילא

אלא "מצדו", כלומר "מן הצד שלו": כאשר אדם עומד בתפילה ורוצה להידבק בבוראו, נופלות עליו מחשבות זרות שלא מרצונו, כאילו הן באות מן הצד, מעצמן וממילא.

את "מצידו", שמשמעו "מן הציד שלו", קוראים "מצדו", כלומר "מן הצד שלו". כאשר אדם עומד בתפילה ורוצה להידבק בה', באות אליו מחשבות זרות שלא מרצונו, כאילו הן באות מן הצד, מעצמן.

אך מ"מ הן הן מחשבותיו שחשב בהן ברצון שלא בשעת התפלה וכיוצא בהם אלא שבשעת התפלה הם נופלים לו שלא ברצונו

אף על פי כן, אלה הן מחשבותיו שלו ממש, מחשבות שחשב ברצון שלא בשעת התפילה, או מחשבות דומות להן; אלא שבשעת התפילה הן נופלות עליו שלא מרצונו.

ובכל זאת, אלה באמת מחשבותיו שלו — מחשבות שחשב ברצון מחוץ לתפילה, או מחשבות דומות להן. אלא שבשעת התפילה הן באות אליו בלי שירצה בכך.

ולכן נקי מצדו שהן אינן בחיי אחוריים שהוא בחיי דבר שהוא בע"כ [בעל כרחך] לגמרי שהוא אינו חפץ בזה כלל ולא בחיי פנים

ולכן הן נקראות "מצדו", משום שאינן בחינת אחוריים — דבר שהוא לגמרי בעל כורחו, שאינו חפץ בו כלל — וגם אינן בחינת פנים,

לכן הן נקראות "מצדו". אין הן בבחינת "אחוריים" — דבר שהוא לגמרי בעל כורחו של האדם, והוא אינו רוצה בו כלל — וגם אינן בבחינת "פנים", כפי שיוסבר בהמשך.

שהוא רצון וחפץ גמור ונופל לו בשעת התפלה מפני שרוצה לעלות לדבקה בו ממילא הם נמשכים אחריו כמשל אדם הלוכש בגד ארוך ונגרר בטיט וחומר

שהיא רצון וחפץ גמורים. והמחשבות נופלות עליו בשעת התפלה מפני שהוא רוצה לעלות ולהידבק בו; ממילא הן נמשכות אחריו, בדומה לאדם הלוכש בגד ארוך הנגרר בבוץ ובטיט;

"פנים" מבטאים רצון וחפץ גמורים. המחשבות באות בשעת התפלה דווקא מפני שהוא רוצה לעלות ולהידבק בה', והמחשבות הקודמות שלו נגררות אחריו, כמו בוך שנדבק לשוליו של בגד ארוך.

וכשרוצה לעלות בסולם גם הבגד עם החומר וטיט עולה עמו וכדי להכניע את הרע בחיי עשו ולהשפילו אמר ליצחק אביו שהיה בחיי מרכבה להקב"ה קום נא שבה⁸⁵ וכו'

וכשהוא רוצה לעלות בסולם, גם הבגד, עם הבוץ והטיט שבו, עולה איתו. וכדי להכניע את הרע, את בחינת עשו, ולהשפילו, אמר [יעקב] ליצחק אביו, שהיה בבחינת מרכבה להקדוש ברוך הוא: "קום נא, שבה" וכו'.

כאשר לובש הבגד עולה בסולם, הבגד עולה איתו — עם כל הבוץ והטיט שבו. כדי להכניע את הרע הזה, את בחינת עשו, אמר יעקב ליצחק, שהיה מרכבה לה': "קום נא, שבה" ואכול; את הדברים הללו מסביר הקטע הבא.

כי א"א להמשיך הברכות שהוא גילוי אלקות בעוד שהרע בתקפו וגבורתו כי לא יגורך רע⁸⁶ כתיב ועמ"ש בזה בביאור ע"פ במדבר סיני.⁸⁷

כי אי אפשר להמשיך את הברכות, שהן גילוי אלקות, כל עוד הרע בתוקפו ובעוצמתו, שהרי כתוב: "לא יגורך רע". וראו מה שכתוב על כך בביאור על הפסוק "במדבר סיני".

אי אפשר להמשיך את הברכות, שהן גילוי אלקות, כל עוד הרע בשיא כוחו, שהרי נאמר: "לא יגורך רע". להרחבה בנושא מפנה אדמו"ר הזקן לביאורו על הפסוק "במדבר סיני".

12 והעצה לזה קום נא וגו' ⁸⁸ ע"ד מ"ש כי גאה גאה ⁸⁹ ותרגומו ארי אתגאי על גותניא ⁹⁰ ופי' שמתרומם

ומתנשא עליהם ועי"ז מתרחק מהם ומסלק חיותו מהם ואין להם יניקה וחיות ממנו

והעצה לכך היא "קום נא" וגו', בדומה למה שנאמר "כי גאה גאה", ובתרגום: "ארי אתגאי על גותניא". כלומר, הוא מתרומם ומתנשא מעליהם, וכך מתרחק מהם ומסלק מהם את חיותו, ואין להם ממנו יניקה וחיות.

העצה היא בדבריו של יעקב "קום נא", כפי שמבינים אותם לאור הפסוק "כי גאה גאה", שהתרגום מפרש שה' מתגאה על הגאים. כשה' מתרומם מעל כוחות הרע, הוא מתרחק מהם ומסלק מהם את חיותו, והם מאבדים את היניקה שממנה הם מתקיימים.

וכן הוא למטה בעבודת האדם דהיינו להעמיק דעתו ומחשבתו בגדולת ה' איך הוא ממכ"ע [ממלא כל

עלמין] וסוכ"ע וכולא קמיה כלא

וכך הוא גם למטה, בעבודת האדם: להעמיק את דעתו ואת מחשבתו בגדולת ה' — כיצד הוא ממלא כל עלמין וסוכב כל עלמין, וכולא קמיה כלא

כך קורה גם למטה, בעבודת האדם: הוא מעמיק את דעתו ואת מחשבתו בגדולת ה', כיצד ה' ממלא את כל העולמות מבפנים ומקיף אותם מבחוץ, וכיצד הכול לפניו נחשב כלא.

חשיב ⁹¹ ולגדולתו אין חקר ⁹² וממילא אין להחיצונים יניקה כ"כ [כל כך] וממילא נופלים כל המונעים

שהן המדות רעות ומחשבות זרות כי ישראל מצד עצמם עלו במחשבה ⁹³ כו'

חשיב, ולגדולתו אין חקר. וממילא אין לחיצונים יניקה רבה כל כך, וכל המונעים נופלים מאליהם — המדות הרעות והמחשבות הזרות; שהרי ישראל מצד עצמם עלו במחשבה כו'.

כתוצאה מכך החיצונים מאבדים חלק ניכר מהיניקה שלהם, והמונעים — המדות הרעות והמחשבות הזרות — נופלים מאליהם, שהרי במהותם ישראל עלו במחשבתו של ה'.

ולכן אמר אח"כ שבה דהיינו לישראל עצמן בישיבה שהוא ירידה והמשכת גילוי למטה להיות לו דירה

בתחתונים ^{94,95} וכמ"ש וישב ה' מלך לעולם ⁹⁶ למשל

ולכן אמר אחר כך "שבה", כלומר לישראל עצמם, בדרך של ישיבה, שהיא ירידה והמשכת גילוי למטה, כדי שתהיה לו דירה בתחתונים; וכמו שנאמר "וישב ה' מלך לעולם". למשל,

אחרי "קום" בא "שבה": ירידה והמשכת גילוי לישראל עצמם, כדי שתהיה לה' דירה בתחתונים. בפסוק "וישב ה' מלך לעולם" הישיבה מתארת את נוכחותו של ה' השורה למטה.

כמו האדם היושב שמרכין א"ע [את עצמו] למטה ואכלה מצידי שכל ענין דבור ומעשה התורה והמצות הם בחי' ציד שנצודים ניצוצות שהיו בגוף ונפש החיונית ונתהפכו לקדושה ובחי' האכילה הוא ע"ד ישראל מפרנסין⁹⁷ לאביהם שבשמים כו'

כמו אדם היושב ומרכין את עצמו למטה. "ואכלה מצידי": כל ענין הדיבור והמעשה של התורה והמצוות הוא בחינת ציד, שבו ניצוצות שהיו בגוף ונפש החיונית נלכדים ומתבררים לקדושה. ובחינת האכילה היא על דרך "ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים" כו'.

ישיבה דומה לאדם שמנמיך את עצמו. "ואכלה מצידי" מתייחס לתורה ולמצוות, בדיבור ובמעשה, ש"צדות" את ניצוצות הקדושה שבגוף ונפש החיונית והופכות אותם לקדושה; "אכילתו" של ה' היא על דרך דברי זוהר שישראל מפרנסים את אביהם שבשמים.

בעבור תברכני נפשך הוא בחי' פנימי [פנימיות / פנימית] וחיות כל העולמות הנמשכת מחיי החיים א"ס ב"ה ומלובשת ומוסתר ומתעלמת בהם להחיותם בנפש המסותרת בגוף והברכה היא יציאתה מהעלם

"בעבור תברכני נפשך": זו בחינת הפנימיות והחיות של כל העולמות, הנמשכת מחיי החיים, אין סוף ברוך הוא, ומתלבשת בהם, נסתרת ונעלמת בהם כדי להחיותם, כמו הנפש הנסתרת בגוף. והברכה היא יציאתה מן העלם

"בעבור תברכני נפשך": ה"נפש" היא החיות הפנימית של כל העולמות, הנמשכת מאין סוף, חיי החיים, ובכל זאת נסתרת בעולמות כמו שהנפש נסתרת בגוף. ה"ברכה" היא יציאתה מן העלם.

והסתר האור אל הגילוי וההשגה להיות נגלה כבוד⁹⁸ ה' ויחודו אל ישראל במחשבתם ושכלם ומוחם בעוה"ז ובכל העולם לעתיד כמ"ש במ"א ויהי [ויהיה] בבחי' ברכה והמשכה בעוה"ז בהתגלות למטה.

והסתרת האור נעשית גילוי והשגה, כדי שכבוד ה' וייחודו יתגלו לישראל במחשבתם, בשכלם ובמוחם בעולם הזה, ובכל העולם לעתיד לבוא, כפי שנתבאר במקום אחר; והדבר יהיה בבחינת ברכה והמשכה בעולם הזה, בגילוי למטה.

הברכה פירושה שהאור הנסתר מתגלה ונעשה מושג, כך שכבוד ה' וייחודו מתגלים לישראל במחשבתם ובמוחם בעולם הזה, ולעולם כולו לעתיד לבוא.

קטע 6 • 131

התשובה

13 וז"ש [וזהו שכתוב] אלה החוקים והמשפטים והתורות⁹⁹ על הברכות וקללות שהן הם גילוי אלהותו ית' למטה לבחי' ישראל והעברת וביטול המסתירים ומונעים אותם מעבודתם שהן המה נמשכים מבחי' מ"ע [מצות עשה] ול"ת [ולא תעשה] ודוגמתם ממש

וזהו [פירוש] הכתוב: "אלה החוקים והמשפטים והתורות" — על הברכות והקללות: שהן גילוי אלקותו ית' למטה, לבחינת ישראל, והסרה וביטול של הדברים המסתירים ומונעים אותם מעבודתם; והן נמשכות מבחינת מצוות עשה ומצוות לא תעשה, ודומות להן ממש.

כעת נענית השאלה שבפתיחה. הברכות הן גילוי אלקות לישראל, והקללות מסירות את מה שמסתיר את ה' ומונע מהם לעבוד אותו. שתיהן נמשכות ממצוות עשה וממצוות לא תעשה, ושייכות ממש לאותו סוג, ולכן הן נקראות בצדק "חוקים, משפטים ותורות".

רק שהם בינו לבין בני ישראל מחמת שהקללות הן אחר שיש מסך מבדיל ועונותיכם מבדילים¹⁰⁰ וכבר עבר על הל"ת [הלא תעשה] וכיוצא

אלא שהן "בינו ובין בני ישראל", משום שהקללות באות לאחר שכבר נוצר מסך מבדיל, ו"עונותיכם מבדילים", ולאחר שכבר עברו על איסור לא תעשה וכיוצא בזה.

ההבדל הוא שהן "בינו ובין בני ישראל", משום שהקללות באות רק לאחר שכבר נוצר מסך מבדיל, ככתוב "עונותיכם מבדילים", לאחר שכבר עברו על איסור.

ולכן צריך להכריתו ולהעבירו משא"כ שס"ה ל"ת [לא תעשה] הם שמירה מן החיצונים שלא ינקו ולא יהיה מסך מבדיל כלל ולכן כתיב בינו ובין בניי [בני ישראל] ולא אל בניי [בני ישראל]:

ולכן צריך לכרות אותו ולהסירו. לעומת זאת, שס"ה מצוות לא תעשה הן שמירה מפני הכוחות החיצוניים, כדי שלא יקבלו יניקה ושלא ייווצר כלל מסך מבדיל. לכן כתוב "בינו ובין בני ישראל", ולא "אל בני ישראל".

אז יש לכרות את המסך ולהסירו, וזה מה שהקללות עושות. לעומת זאת, שס"ה מצוות לא תעשה שומרות מראש מפני הכוחות החיצוניים, כדי שלא ייווצר כלל מסך מבדיל; לכן נאמר "בינו ובין בני ישראל", ולא "אל בני ישראל".

בעבודה

גם מי שאינו מסוגל לעלות בהתבוננות אינו צריך להתייחס לעולם: השכינה עמו גם בשפל המדרגה, ועל ידי אמירת ההלכה וחזרתה הוא מקבע בתוכו היטב את האמונה באחדות ה'. מעשה המצווה, ובייחוד הצדקה, מגיע למעלה מן המחשבה. כאשר עולות מחשבות זרות בשעת התפילה, הדבר קורה מפני שהוא עולה; התיקון הוא להעמיק תחילה בהתבוננות בגדולת ה', כך שהרע יאבד את יניקתו, ואחר כך להמשיך את הגילוי למטה באמצעות התורה והמצוות.

שאלות לשיחה

1. מדוע המאמר מקביל בין "הליכה", "שמירה" ו"עשייה" לבין מחשבה, דיבור ומעשה, ומה משיגה כל אחת שאין האחרות יכולות להשיג?
2. כיצד לימוד ההלכה בדיבור מקבע את האמונה באחדות ה' בתוך אדם שאינו יכול לעלות בהתבוננות?
3. מדוע המעשה יכול להוריד את האור הסובב כל עלמין, בשעה שמחשבה ודיבור אינם יכולים, וכיצד משל התנועה מסביר זאת?
4. באיזה מובן הקללות הן למעשה ברכות לישראל, וכיצד פירוש "הגר אשר בקרבך" מראה זאת?
5. מה מלמד הפירוש "מצדו" על מחשבות זרות בתפילה, וכיצד "קום", "שבה" ו"אכלה" נותנים להן מענה?

מקורות והפניות

הערות

פסקה 1

1 אלה החוקים

ההערה מציינת רשימה זו כמקור לכך שהמאמר נאמר בשנת תקנ"ז (1796-97).

הערת קה"ת

נאמרה בשנת תקנ"ז — ראה רשימת המאמרים שבסו"ס מאמרים קצרים ע' תריח הערה 90. ובשנת תקס"ט — ראה אגרות קודש דכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ח"ד ע' רמד. כ"ק אדמו"ר הצ"צ סיפר: שבת פ' בהו"ב שנת תקס"ט האט דער זיידע — רבנו הזקן — געזאגט דעם מאמר אלה החוקים והמשפטים והתורות, הנדפס בלקוטי תורה. — בהרשימות — כותב כ"ק אדמו"ר (מהור"צ) נ"ע — יש אריכות גדולה בתוכן מאמר זה, ובטעם הדבר מדוע אין עליו הגהות וצינונים ומראה מקומות, כמו שישנם על שארי המאמרים בלקוטי תורה, כפי שסיפר דבר זה הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש לבנו כ"ק אאזמו"ר הרה"ק בשם הוד כ"ק אביו אאזמו"ר הרה"ק צמח צדק צוקללה"ה (ספר המאמרים קונטרסים, תו, א).

2 אלה החוקים והמשפטים

"אלה החוקים והמשפטים והתורות אשר נתן הוי' בינו ובין בני ישראל בהר סיני ביד משה." הפסוק חותם את הברכות והקלות שבפרשת בחוקותי, והמאמר כולו מבאר את לשונו.

Leviticus 26:46 ויקרא כ"ו:מ"ו

אלה החוקים והמשפטים והתורות אשר נתן ה' בינו ובין בני ישראל בהר סיני ביד משה:

These are the statutes and ordinances and laws, which the L-RD made between Him and the children of Israel in mount Sinai by the hand of Moses.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כו, מו.

3 הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי נדפס במאמרי אדה"ז — פרשיות בחקותי ע' תקצט (ומתחיל

ההערה מציינת ששם נדפסה הנחה של אדמו"ר האמצעי למאמר זה; היא נפתחת במילים: "להבין עניין אם בחוקותי תלכו".

הערת קה"ת

לה"ע אם בחוקותי תלכו). וראה להלן בהוספות להערות וצינונים השוואות לד"ה זה.

4 הערת קה"ת מפנה לII Kings 17:37 למילים האלה.

II Kings 17:37 מלכים ב י"ז:ל"ז

וְאֵת־הַחֻקִּים וְאֵת־הַמִּשְׁפָּטִים וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַב לָכֶם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת כְּלֵי־הַיָּמִים וְלֹא תִירָאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים:

and the statutes and the ordinances, and the law and the commandment, which He wrote for you, ye shall observe to do for evermore; and ye shall not fear other gods

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 2

5

הערת קה"ת מפנה לLeviticus 26:46 למילים האלה.

Leviticus 26:46 ויקרא כ"ו:מ"ו

אלה החוקים והמשפטים והתורות אשר נתן ה' בינו ובין בני ישראל בהר סיני ביד משה:

These are the statutes and ordinances and laws, which the L-RD made between Him and the children of Israel in mount Sinai by the hand of Moses.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6

"אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם." זהו הפסוק הפותח את פרשת בחוקותי; שלושת הפעלים שבו — תלכו, תשמרו ועשיתם — מבנים את המחצית הראשונה של המאמר.

Leviticus 26:3 ויקרא כ"ו:ג'

אם־תִּבְחָקֵנִי תִּלְכוּ וְאֵת־מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם:

If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7

ילכו מחיל אל חיל

"ילכו מחיל אל חיל, יראה אל אלקים בציון". הפסוק מראה ש"הליכה" פירושה עלייה מבחינה לבחינה.

Psalms 84:8 תהילים פ"ד:ח'

יִלְכוּ מִחֵיל אֶל־חֵיל יִרְאֶה אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן:

They go from strength to strength, every one of them appeared before G-d in Zion

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פד, ח.

8

הליכות עולם לו

בחזון חבקוק נאמר: "גבעות עולם השתחו, הליכות עולם לו". אדמו"ר הזקן מפרש זאת: "הליכות העולם הן אליו".

Habakkuk 3:6 חבקוק ג:ו'

עֲמַד וַיִּמָּדֶד אֶרֶץ רָאָה וַיִּתֵּר גּוֹיִם וַיִּתְּפָצֶצוּ הָרִירִיעַד שָׁחוּ גִבְעוֹת עוֹלָם הַלִּיכּוֹת עוֹלָם לוֹ:

He standeth, and shaketh the earth, He beholdeth, and maketh the nations to tremble; And the everlasting mountains are dashed in pieces, The ancient hills do bow; His goings are as of old

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

חבקוק ג, ו.

9

פי' שהולך ונעתק . . מאחר והאדם הוא בתוכו

בהערה מצוין שהביאור הזה, מהמילים "כלומר, האדם הולך ונעתק" ועד "מאחר שהאדם נמצא בתוכו", מצוטט באור התורה על ויקרא.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת ויקרא-ב ע' תרפ.

10 א"ת הליכות אלא הלכות

בית מדרשו של אליהו לימד: "כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן העולם הבא, שנאמר: 'הליכות עולם לו'; אל תקרי הליכות אלא הלכות". כאן מוסבר מדוע "הליכות" נאמר בלשון רבים: הכוונה להלכות הרבות.

Megillah 28b:17 מגילה כ"ח ב:י"ז

תנא דבי אליהו: כל השונה הלכות, מובטח לו שהוא בן עולם הבא, שנאמר: "הליכות עולם לו", אל תקרי "הליכות" אלא "הלכות".

It was taught in the house of Eliyahu: Whoever repeats halakhoth is assured of the world to come, as it says, "His goings [halikoth] are to eternity" (Habbakuk 3:6). Read not halikot but halakhoth.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

הערת קה"ת

מגילה כח, ב. ושי"נ.

פסקה 3

11 ועלמות אין מספר

"שישים מלכות ושמונים פילגשים, ועלמות אין מספר". תיקוני זוהר מפרש שהעלמות שאין להן מספר הן ההלכות שאין להן מספר.

Song of Songs 6:8 שיר השירים ו:ח

ששים המה מלכות ושמונים פילגשים ועלמות אין מספר:

There are threescore queens, And fourscore concubines, And maidens without number.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ו, ח.

12 תיקוני זוהר דורש את הפסוק: שישים המלכות הן שישים המסכתות שבמשנה, שמונים הפילגשים הם ספרי האגדה, ו"עלמות אין מספר" – אלו ההלכות, שאין להן מספר או מניין.

Tikkunei Zohar 144b:5 תיקוני זוהר קמ"ד ב:ה'

דבר אחר ראשון עליה כפךמל, רישא דילה פלה, על פלהו חזקין סלקא, (שם) על ששים המה מלכות דאיןון שתין סדרי משנה, וסלקין לשית מאה, ולששים רבוא, ושמונים פלגשים דהו תמנין ספרי דאגדתא, ועלמות אין מספר אינון הלכות דלית לון מספר וחושבון, דאיןון נימין דשערין דכלה דלית לון חושבנא, ואנת פלה סליקת על פלה, הךא הוא דכתיב (משלי לא כט) רבות כנות עשו חיל ואף עלית על כלנה.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

13 אלו הלכות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ו (ת"ו) קמ"ד, ב – ד' זיטאמיר. [כ].

14 ויבקשנה ככסף

"אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי לבטא את הכמיהה שבה יש לבקש קרבת ה'.

Proverbs 2:4 משלי ב:ד'

אם־תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה:

If thou seek her as silver, And search for her as for hid treasures;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ב, ד.

15 ויגעתי ומצאתי

אמר רבי יצחק: "אם יאמר לך אדם: יגעתי ולא מצאתי – אל תאמין לו; לא יגעתי ומצאתי – אל תאמין לו; יגעתי ומצאתי – תאמין לו". עלייה בהבנה באה רק באמצעות גייעה.

Megillah 6b:3-4 מגילה ו' ב:ג-ד'

ואמר רבי יצחק, אם יאמר לך אדם: יגעתי ולא מצאתי – אל תאמין. לא יגעתי ומצאתי – אל תאמין. יגעתי ומצאתי – תאמין. הני מילי בדברי תורה, אבל במשא ומתן – סיעתא הוא מן שמיא. ולדברי תורה לא אמרו אלא לחדודי, אבל לאוקמי גירסא – סיעתא מן שמיא היא.

R. Yitzchak also said: If one says to you, I have toiled and not found, do not believe him. If he says, I have not toiled but still have found, do not believe him. If he says, I have toiled and found, believe him. This is true in respect of words of Torah, but in respect of business, all depends on the assistance of heaven. And even for words of Torah this is true only of penetrating to the meaning, but for remembering ... what one has learnt, all depends on

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

הערת קה"ת

מגילה ו, ב.

פסקה 4

16 שמור זו משנה

שם (10a) אדמו"ר הזקן שואל כיצד גם קיום המצוות זוכה ל"שמירה", ומשיב: "שמור – זו משנה". השמירה מתקיימת באמצעות לימוד התורה שבעל פה.

Deuteronomy 4:6 דברים ד:ו'

ושמרתם ועשיתם כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את פליהחקים האלה ואמרו רק עסיחכם ונבון הגוי הגדול הזה:

Observe therefore and do them; for this is your wisdom and your understanding in the sight of the peoples, that, when they hear all these statutes, shall say: 'Surely this great nation is a wise and understanding people'.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ת"כ אמור ט, ב (הובא ברש"י ויקרא כד, לא. דברים ד, ו). ספרי ראה פנ"ט. ועל"ק בואתחנן (י, א). ושי"נ. [כ].

17 שמור זו משנה

על הפסוק "אלה החוקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות" (דברים יב, א) אמר הספרי: "אשר תשמרון" – זו משנה; "לעשות" – זו עשייה. "שמירה" היא לימוד המשנה בדיבור.

Sifrei Devarim 59 ספרי דברים נ"ט

18 שמור זו משנה

על הפסוק "ושמרתם ועשיתם אותם" מפרש רש"י: "ושמרתם" – זו משנה.

Rashi on Deuteronomy 4:6 רש"י על דברים ד:ו'

ושמרתם. זו משנה. ועשיתם. כמשמעו (שם): כי הוא חכמתכם ובינתכם וגו'. בואת תחשבו חכמים ונבונים לעיני העמים:

23 גלו לאדום שכינה עמהם

גם שם מתוארת האהבה המסותרת שבנפש כנתונה בגלות בתוך הגוף והנפש הבהמית, "כמאמר רז"ל: גלו לאדום — שכינה עמהם". השכינה היא ניצוץ האלקות שבנפש, בדומה לאמור כאן בפסוק 10.

הערת קה"ת

ספרי מסעי לה, ד. על"ק כי תצא הב' פ"ב [לה, ד]. ור"נ. [כ].

24 גלו לאדום שכינה עמהם

הספרי מונה את גלויות ישראל — לכבל, לעילם ולאדום — ואומר על כל אחת מהן: "שכינה עמהם"; וכשהם חוזרים, השכינה עמם. אדמו"ר הזקן מחיל זאת על הגלות הפנימית של הנשמה.

Sifrei Bamidbar 161:5 ספרי במדבר קס"א:ה'

... גלו למצרים שכינה עמהם, שנאמר (שמואל א ב) הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים לבית פרעה; גלו לכבל שכינה עמהם, שנאמר (ישעיה מג) למענכם שולחתי כבלה; גלו לעילם שכינה עמהם, שנאמר (ירמיה מט) ושמתי כסאי בעילם והאבדתי משם מלך ושרים; גלו לאדום שכינה עמהם, שנאמר (ישעיה סג) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה. וכשהם חוזרים שכינה עמהם, שנאמר (דברים ל) ושב ה' את שבותך ורחמך. והשיב לא נאמר, אלא ושב ה' אלךך. ואומר (שיר השירים ד) אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה מראש שניר ...

in whose midst I dwell": Beloved are" (Bamidbar 35:34) Israel, for even when they are tamei the Shechinah reposes among them — (Vayikra 16:16) "who dwells with them in the midst of their uncleanness," and (Ibid. 15:31) "... when they defile My sanctuary which is in their midst," and (Bamidbar 5:3) "and they shall not make unclean their camps in whose midst I dwell." (Ibid. 35:34) "for I the L-rd dwell in the midst of the children of Israel." R. Nathan says:

... Beloved are Israel, for wherever they are exiled

Wikisource (CC-BY-SA) • Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY)

25 בשמים ממעל

"וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד". זוהי האמונה באחדותו האמיתית של ה', שכל יהודי יכול לקבוע במחשבתו.

Deuteronomy 4:39 דברים ד':ל"ט

וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ד, לט.

26 וכולא קמיי כלא חשיב

הוזהר מדבר על יראת ה' משום שהוא השליט הגדול, שורש כל העולמות, "וכלא קמיה כלא חשיב". אין שום מציאות מלבדו.

Zohar I, 11b זח"א י"א, ב

הערת קה"ת

זח"א י"א, ב.

AND YE SHALL BE ON THE WATCH [TO DO] — This שמרתם (Sifrei Devarim 58) refers to the study of the laws, ועשיתם — this must be explained according to what it implies: AND YE SHALL DO FOR THIS IS YOUR WISDOM AND UNDERSTANDING [IN THE EYES OF THE PEOPLES] — i.e. through this ye will be accounted wise and understanding men in the eyes of the peoples

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

19 ושננתם לבניך

"ושננתם לבניך ודברת כס". אדמו"ר הזקן קושר את המשנה, לימוד בדרך של חזרה, ל"ושננתם".

Deuteronomy 6:7 דברים ו':ז

ושננתם לבניך ודברת כס בשבתך בביתך בדרךך ובשכבך ובקומך:

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when thou walkest by the way, and when thou liest down, and when thou risest up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ז.

20 ונתתי משכני בתוכם

"ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם". זוהי אחת הברכות שבפרשת בחוקותי; המאמר מפרש זאת כאלוקות השורה בתוך כל יהודי.

Leviticus 26:11 ויקרא כ"ו:יא

ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם:

And I will set My tabernacle among you, and My soul shall not abhor you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כו, יא.

21 ופי' בזהר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

זח"ג (קיד, א). [כ].

22 ונתתי משכני בתוכם ופי' בזהר משכונא דילי

בוהר על פרשת בחוקותי נאמר: "משכני" — משכון שלי. הקב"ה משאיר את משכנו אצל ישראל, וגם בגלות הוא נשאר עמם.

Zohar, Bechukotai 7:26-9:36 ספר הזהר, בחקותי ז':כ"ו-ט':ל"ו

AND I WILL SET MY TABERNACLE AMONG YOU. My tabernacle" (mishcani) means the Shekinah; the word can also be rendered "my pledge", which was taken back for the sins of Israel. Once a man was very fond of a friend of his and said to him: I am so fond of you that I am going to stay with you. Said the other: How do I know that you will stay with me? So he took all his most precious belongings and brought them ... to him, saying: Here is a

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

27 אני ה' לא שניתי

"כי אני הווי לא שניתי; ואתם, בני יעקב, לא חדלתם מלהיות." הוי' אינו משתנה, והוא למעלה מן הזמן.

Malachi 3:6 מלאכי ג':

כי אני ה' לא שניתי ואתם בני־יעקב לא קלייתם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלאכי ג, ו.

28 דבר ה' זו הלכה

על הפסוק "ישוטטו לבקש את דבר הווי ולא ימצאו" (עמוס 8:12), אומרת הגמרא: "דבר הווי" — זו הלכה. דיבור בהלכה הוא דיבור בדברו של ה' עצמו.

Shabbat 138b:11-12 שבת קל"ח ב:י"א-י"ב

"דבר ה' — זו הלכה, "דבר ה' — זה הקץ, "דבר ה' — זו נבואה. ומאי "ישוטטו לבקש את דבר ה'?" אמרו: עתידה אשה שתטול ככר של תרומה ותחזור בקבתי כנסיות ובקבתי מדרשות לידע אם טמאה היא ואם טהורה היא, ואין מבין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת קלח, ב. עלי"ק פי ברכה בדי"ה תורה (צד, א). [כ].

29 וכמארז"ל השונה הלכות

"כל השונה הלכות מוכטח לו שהוא בן העולם הבא." הלימוד החוזר של הלכה הוא ה"שמירה" המתוארת כאן.

Megillah 28b:16-18 מגילה כ"ח ב:ט"ו-י"ח

אמר לקה: ניחא לי דאשמעיה למר. אי הכי, גמור מיני הא מלתא דאמר רבי זירא: בנות ישראל הן הקמירו על עצמן שאפילו ראות טיפת דם כחרדל יושבות עליו שכעה נקיים. תנא דבי אליהו: כל השונה הלכות, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא, שנאמר: "הליכות עולם לו", אל תקרי "הליכות" אלא "הלכות". תנו רבנן:

He replied: I would rather you teach me something. If so learn from me this statement that was said by R. Zera: The daughters of Israel were stringent upon themselves that even if they saw [on their garments] a spot of blood no bigger than a mustard seed, they waited for seven clean days [before taking a ritual bath]. It was taught in the house of Eliyahu: Whoever repeats halakhoth is assured of the world to come, as it says, "His goings [halikoth] are to eternity"

... (Habbakuk 3:6). Read not

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

הערת קה"ת

מגילה כח, ב. וש"נ.

30 ותורתך בתוך מעי

"לעשות רצונך אלקי חפצתי, ותורתך בתוך מעיי." דברי התורה נכנסים באדם ונעשים חלק ממנו.

Psalms 40:9 תהילים מ:ט

לַעֲשׂוֹת־רְצוֹנְךָ אֱלֹהֵי חֲפָצְתִּי וְתוֹרָתְךָ בְּתוֹךְ מִעֵי:

I delight to do Thy will, O my G-d; yea, Thy law is in my in-most parts.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים מ, ט.

31 ואשים דברי בפוך

"ואשים דבריי בפוך ובצל ידי כסיתיך." דברי ה' מושמים בפיו של מי שמדבר אותם.

Isaiah 51:16 ישעיהו נ"א:ט"ז

וְאֲשֶׁם דְּבָרִי בַּפֹּךְ וּבְצֶל יָדִי כִסִּיתִיךָ לְנֹטֵעַ שְׁמִים וְלִיסַד אֶרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי־אַתָּה:

And I have put My words in thy mouth, And have covered thee in the shadow of My hand, That I may plant the heavens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion: 'Thou art My people'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נא, טז.

32 אין הגליות מתכנסות אלא בזכות המשניות

אמר רב הונא: "כל הגלויות הללו אינן מתכנסות אלא בזכות המשניות, שנאמר: 'גם כי יתנו בגויים עתה אקבצם'."

Vayikra Rabbah 7:3 ויקרא רבה ז:ג

הערת קה"ת

ויק"ר ז, ג. עלי"ק במטות (פ"ג סע"ג) ב' מאדמו"ר. [כ].

33 גם כי יתנו בגוים

לפי הפשט, פירוש "גם כי יתנו בגויים עתה אקבצם" הוא: אף על פי שהם שוכרים [בעלי ברית] מבין הגויים, עתה אקבצם; ואילו המדרש דורש את "יתנו" במשמעות של "שונים", מלשון משנה.

Hosea 8:10 הושע ח:י

גַּם כִּי־יִתְּנוּ בְּגוֹיִם עֵתָּה אֶקְבָּצֶם וְיַחֲלוּ מִמֶּנִּי מִמֶּשָׂא מֶלֶךְ שָׂרִים:

Yea, though they hire among the nations, now will I gather them up; and they begin to be diminished by reason of the burden of king and princes.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הושע ח, י.

34 על מה אבדה הארץ

"מי האיש החכם שיבין זאת...? על מה אבדה הארץ, נעשתה שממה כמדבר?" הפסוק הבא משיב: "וה' אמר: מפני שעזבו את תורת.".

Jeremiah 9:11 ירמיהו ט:י"א

מִי־הָאִישׁ הַחֲכָם וַיִּבֶן אֶת־זֹאת וְאָשֶׁר דָּבָר פִּי־ה' אֵלָיו וַיִּגְדֶּה עַל־מָה אֲבָדָה הָאָרֶץ נִצָּתָה כַּמִּדְבָּר מִכְּלִי עֹבֵר:

Who is the wise man, that he may understand this? And who is he to whom the mouth of the L-RD hath spoken, that he may declare it? Wherefore is the land perished And laid waste like a wilderness, so that none passeth through

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמיי ט, יא.

35 על ביטול תורה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
פתיחא לאיכה רבתי. ב"מ (פה, סע"א). [כ].

36 על מה אבדה הארץ על ביטול תורה

הגמרא מספרת ששאלה זו הוצגה לחכמים ולנביאים, שלא יכלו להסביר אותה, עד שהקדוש ברוך הוא הסביר אותה בעצמו: "מפני שעזבו את תורתם."

Bava Metzria 85a:22-23 בבא מציעא פ"ה א: כ"ב-כ"ג

כל תלתין יומי הוה בדיק נפשיה: שגר תנונא סליק ויתבי בגויה ולא הוה שלטא בקה נורא. יומא חד יהבו בקה רבנן עינא ואיחרכו שקיה, וקרו לקה "קטין חריף שקיה". אמר רב יהודה אמר רב: מאי דקתיב "מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגדה על מה אבדה הארץ", דבר זה

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

37 אבדה האמונה

"יוה העם אשר לא שמע בקול ה' אלקיו... אבדה האמונה ונכרתה מפיהם." אדמו"ר הזקן קושר בין אובדן האמונה לבין אובדן "הארץ".

Jeremiah 7:28 ירמיהו ז: כ"ח

ואמרת אליהם זה הגוי אשר לא שמעו בקול ה' אלקיו ולא לקחו מוסר אבדה האמונה ונכרתה מפיהם:

Therefore thou shalt say unto them: This is the nation that hath not hearkened To the voice of the L-RD their G-d, Nor received correction; Faithfulness is perished, And is cut off from their mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמיה ז, כח.

38 אני ה' אלקיכם

"אני הוי' אלקיך, שהוצאתי אותך מארץ מצרים, מלהיות להם עבדים." בהערת קה"ת מובא פסוק זה, סמוך לסיום הברכות, כמקור למילים שהאדמו"ר הזקן מסביר כאן.

Leviticus 26:13 ויקרא כ"ו: י"ג

אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים מהית להם עבדים ואשבר מטת עולכם ואולך אתכם קוממיות:

I am the L-RD your G-d, who brought you forth out of the land of Egypt, that ye should not be their bondmen; and I have broken the bars of your yoke, and made you go upright

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כו, יג.

39 הארץ תדום רגלי

"כך אמר ה': השמים כסאי והארץ הדום רגלי." האמונה היא בחינת "הארץ", הדום הרגליים.

Isaiah 66:1 ישעיהו ס"ו: א'

כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי אִי־זָה בית אשר תבנו־לי ואִי־זָה מקום מנוחתי:

Thus saith the L-RD: The heaven is My throne, and the earth is My footstool; where is the house that ye may build unto

?Me? And where is the place that may be My resting-place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
ישעיי סו, א.

פסקה 6

40 לא המדרש הוא העיקר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות א, יז.

41 לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה

שמעון בן רבן גמליאל אמר: "לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שהמעשה הוא התכלית.

Pirkei Avot 1:17 משנה אבות א: י"ז

שמעון בנו אומר, כל ימי גדולתי בין החכמים, ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה. ולא המדרש הוא העיקר, אלא המעשה. וכל המרבה דברים, מביא חטא:

Shimon, his son, used to say: all my days I grew up among the sages, and I have found nothing better for a person than silence. Study is not the most important thing, but actions; whoever indulges in too many words brings about sin

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

42 גדול תלמוד שמביא לידי מעשה

חכמי לוד שאלו אם הלימוד גדול יותר או המעשה; רבי טרפון אמר שהמעשה, רבי עקיבא אמר שהלימוד, ולבסוף הסכימו כולם: "גדול תלמוד, שהלימוד מביא לידי מעשה". מכיוון שהלימוד משובח משום שהוא מביא לידי מעשה, המעשה הוא התכלית.

Kiddushin 40b:8-9 קידושין מ"ב: ח"ט

וכבר היה רבי טרפון וזקנים מסובין בעלית בית נתנה בלוד. נשאלה שאילה זו בפניהם: תלמוד גדול או מעשה גדול? נענה רבי טרפון ואמר: מעשה גדול. נענה רבי עקיבא ואמר: תלמוד גדול. נענו כולם ואמרו: תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה. תנא, רבי יוסי אומר: גדול תלמוד שקדם לחלה ארבעים שנה, לתרומות ולמעשרות חמשים וארבע, לשמיטים ששים ואחת, ליוכלות מאה ושלש.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

קידושין מ, ב. וש"נ. ראה לקמן פי' ראה לג, א ואילך.

43 דלית מחשבה תפיסא ביה כלל

בתפילתו של אליהו בהקדמה לתיקוני זוהר נאמר: "אתה עליון על כל העליונים, נסתר מכל הנסתרים; שום מחשבה אינה יכולה להשיג אותך כלל".

Tikkunei Zohar 17a:10-12 תקוני זוהר י"ז א: י"ב-י"ג

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסייא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חכריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

44 דלית מחי תפיסא ביי כלל

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ת"ז בהקדמה.

45 לחכימא ברמיזא

הזוהר משתמש בביטוי "לחכימא ברמיזא" — לחכם, ברמז — לעניין שנמסר בדרך של רמז ולא נאמר במפורש. אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי לתיאור האופן שבו המעשה "רומז" לדרגה שמעבר למילים.

Zohar I, 26b זח"א כו, ב

Zohar III, 280b זח"ג רפ, ב

הערת קה"ת

זח"א כו, ב. זח"ג רפ, ב.

פסקה 7

46 דעקימת שפתיו הוה מעשה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ב"מ (ד, סע"א). סנהדרין (סה, ב). כריתות (ג, סע"ב). [כ].

47 דעקימת שפתיו הוי מעשה

כששואלת הגמרא איזו פעולה יש בחילול השם, שאינו אלא דיבור, היא משיבה: "עקימת שפתיו הוי מעשה". לכן גם לימוד תורה, שהוא דיבור, נחשב מעשה.

Keritot 3b:21-22 כריתות ג' ב:כ"א-כ"ב

פעל אוב, מאי מעשה אית בקה? הקשת זרועותיו הוי מעשה. מגדר, מאי מעשה אית בקה? עקימת שפתיו הוי מעשה. קא סלקא דעתיו: הקשת זרועותיו הוי מעשה וזא אפילו לרפנן. מיתבי: בעבודה זרה אינו חייב אלא על דבר שיש בו מעשה, כגון שזיבח, וקיסר, וניסר, והשתחוה. וקשנא לו, השתחוה לית בה מעשה!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

48 דעקימת שפתיו הוי מעשה

הגמרא מביאה את דעתו של רבי יוחנן, שלפיה "עקימת פיו הוי מעשה", בניגוד לדעתו של ריש לקיש.

Sanhedrin 65b:4-6 סנהדרין ס"ה ב:ד'-ו'

רבי יוחנן אמר: חייב, עקימת פיו הוי מעשה. ריש לקיש אמר: פטור, עקימת פיו לא הוי מעשה. אלא אמר רבא: שאני עדים זוממין, הואיל וישנן בראיה. תנו רבנן: פעל אוב - זה המדבר בין הפרקים ומבין אצילי ידיו. ידעוני - זה המניח עצם ידוע בפיו, והוא מדבר מאליהו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

49 והיי מעשה הצדקה שלום

"והיה מעשה הצדקה שלום, ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם". אדמו"ר הזקן מפרש "צדקה" כנתינת צדקה, שמעשה זה מביא "שלום".

Isaiah 32:17 ישעיהו ל"ב י"ז

וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְדָּקָה שְׁלוֹם וְעִבְדַּת הַצְדָּקָה הַשָּׁקֵט וְכַטָּח עַד-עוֹלָם:

And the work of righteousness shall be peace; And the effect .of righteousness quietness and confidence for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י לב, יז.

50 ענין השלום . . ועושה שלום ביניהם

על הפסוק "עושה שלום במרומיו" אומר המדרש: מיכאל כולו שלג וגבריאל כולו אש, ואף על פי כן הם עומדים זה לצד זה ואינם מזיקים זה לזה. השלום מחבר בין הפכים.

Devarim Rabbah 5:12 דברים רבה ה':י"ב

הערת קה"ת

ראה דב"ר ה, ב.

51 ונתתי שלום בארץ

"ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד". אדמו"ר הזקן מפרש ש"הארץ" פירושה כל העולמות.

Leviticus 26:6 ויקרא כ"ו ו'

וְנָתַתִּי שְׁלוֹם בְּאַרְצְךָ וּשְׁכַבְתֶּם וְאֵין מַחְרִיד וְהַשְׁכַּתִּי חַיָּה רָעָה מִן-הָאָרֶץ וְחָרֵב לֹא-תַעֲבֹר בְּאַרְצְכֶם:

And I will give peace in the land, and ye shall lie down, and none shall make you afraid; and I will cause evil beasts to cease out of the land, neither shall the sword go through .your land

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כו, 1.

52 מלכותך מלכות כ"ע

"מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור". כל העולמות נתונים תחת מלכותו של הקב"ה, ונחשבים ל"ארץ" לפניו.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה י"ג

מְלֻכּוֹתֶךָ מְלֻכּוֹת כָּל-עֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתֶּךָ בְּכָל-דּוֹר וְדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion .endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יג.

53 לא מצא הקב"ה כלי המחזיק ברכה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

סוף עוקצין.

54 לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום

המילים האחרונות במשנה, שאמר רבי שמעון בן חלפתא: "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר: 'הוי' עוז לעמו יתן, הוי' יברך את עמו בשלום'".

Mishnah Oktzin 3:12 משנה עוקצים ג:י"ב

אמר רבי יהושע בן לוי, עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות, שנאמר (משלי ח), להנחיל אהבי יש ואצרתיהם אמצא. אמר רבי שמעון בן חלפתא, לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר (תהלים כט), ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

Rabbi Yehoshua ben Levi said: In the world to come the Holy One, Blessed be He, will make each righteous person inherit three hundred and ten worlds, for it is written: "That I may cause those that love me to inherit yesh (numerical value of; and that I may fill their treasures)" (Proverbs 8:21. Rabbi Shimon ben Halafta said: the Holy One, Blessed be He,

Rav Huna began in the name of bar Kapara: "May they be silenced [te'alamna], those lying lips [that speak harsh words against the righteous one with arrogance and contempt]" (Psalms 31:19) - may they be bound up, may they become mute, may they be silenced. can have all these three meanings, as the Midrash goes on to show. May they become mute - as it says: "Who gives a mouth to a person, or who renders one mute [ilem] or deaf, or sighted or blind? Is it not ... I, the

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת
ב"ר א, ה.

59 ישראל מצד עצמם עלו במחשבה

"שישה דברים קדמו לבריאת העולם: מהם נבראו, ומהם עלו במחשבה להיבראות"; האבות וישראל נמנים עם הדברים שעלו במחשבה.

Bereshit Rabbah 1:4 בראשית רבה א:ד'

... "ה' קנני ראשית דרכו" כסא הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג, ב): "נכון כסאך מאז וגו'". האבות וישראל ובית המקדש ושמו של משיח, עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט, י): "כענבים במדבר וגו' ישראל מנין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קניית קדם" בית המקדש מנין שנאמר (ירמיה יז, ב): "כסא כבוד מרום מראשון וגו' שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב, יז): "יהי שמו לעולם וגו' [לפני שמש ינון שמו]" רבי אבהו ברבי זעירא אמר אף התשובה שנאמר (שם צ, ב) "בטרם הרים יולדו" ואתה השעה (שם, ...

In the beginning, G-d created" - six items preceded the "creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from ... ,eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

60 ומאמינים בני מאמינים

כשמשאמר "והן לא יאמינו לי", ה' ענה לו: "מאמינים בני מאמינים הם".

Shabbat 97a:4-5 שבת צ"ז א:ד-ה'

אמר ריש לקיש: תחושד בכשרים — לוקה בגופו, דכתיב: "והן לא יאמינו לי וגו'", וגלגל קמי קודשא בריך הוא דמהימני ישראל. אמר לו: הן מאמינים בגני מאמינים, ואתה אין סופך להאמין. הן מאמינים, דכתיב: "ויאמרו העם". בני מאמינים — "והאמין בי". אתה אין סופך להאמין, שנאמר: "יען לא האמינתם בי וגו'". ממאי דלקה, דכתיב: "ויאמר ה' לו עוד הבא נא ידך בתיק וגו'".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסקה 9

61 ונתן ה' את כל האלות

"וה' אלקיך ישית את כל הקללות האלה על אויביך ועל שונאיך אשר

found no vessel that could contain blessing for Israel save that of peace, as it is written: "The L-rd will give strength ... unto his people

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסקה 8

55 ואכלתם לחמכם לשובע

"ואכלתם לחמכם לשובע וישבתם לבטח בארצכם". ברכה שנפרשת בחוקותי, הנקראת כאן כשביעה של שמחה בנוכחות ה'.

Leviticus 26:5 ויקרא כ"ו:ה'

והשיג לכם דיש את-בציר ובציר ישיג את-זרע ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם:

And your threshing shall reach unto the vintage, and the vintage shall reach unto the sowing time; and ye shall eat your bread until ye have enough, and dwell in your land safely

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ויקרא כו, ה.

56 שובע שמחות את פניך

"תודיעני אורח חיים, שובע שמחות את פניך, נעימות בימינך נצח".

Psalms 16:11 תהילים ט"ז:יא

תודיעני ארץ חיים שבע שמחות את-פניך נעימות בימינך נצח:

Thou makest me to know the path of life; In Thy presence is fulness of joy, In Thy right hand bliss for evermore

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים טז, יא.

57 עוז וחדוה במקומו

"הוד והדר לפניך, עוז וחדוה במקומו". מתוך שירת דוד בעת שהארון הובא לאוהל.

I Chronicles 16:27 דברי הימים א ט"ז:כ"ז

הוד והדר לפניך עז וחדוה במקומו:

Honour and majesty are before Him; Strength and gladness are in His place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
דה"א טז, כז.

58 ישראל . . עלו במחשבה

הערת קה"ת מפנה ל Bereshit Rabbah 1:5 למילים האלה.

Bereshit Rabbah 1:5 בראשית רבה א:ה'

ר' הונא בשם בר קפרא פתח (תהלים לא, יט): "תאלמנה שפתי שקר וגו' אתפרכן אתחרשן אשתתקן". אתפרכן - היך מה דאת אמר (שמות ד, יא): "או מי ישום אלם או חרש או פקח או עור הלא אנכי ה'" ואומר (בראשית לו, ז): "והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה והנה קמה אלומתי" "אשתתקן" - כמשמעו. "הדברות על צדיק" חי העולמים "עתיק" שהעתיק בבריותיו בגאווה אתמהה בשביל להתנאות ולומר אני דורש במעשה בראשית "ובזו" אתמהה מכזה על כבודי דא"ר יוסי בר חנינא כל המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא ...

רדפוך. דבריו של משה עצמו מראים לאן מופנות הקללות.

Deuteronomy 30:7 דברים ל"ז:

וְנָתַן ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת כָּל־הָאֲלֹת הָאֵלֶּה עַל־אִיְכִיךָ וְעַל־שְׂנְאֶיךָ אֲשֶׁר רִדְפוךּ:

And the L-RD thy G-d will put all these curses upon thine enemies, and on them that hate thee, that persecuted thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ל, ז.

62 ונשא השעיר עליו

"והשעיר יישא עליו את כל עוונותם אל ארץ גזרה." השעיר שנשלח ביום הכיפורים.

Leviticus 16:22 ויקרא ט"ז כ"ב

וְנָשָׂא הַשְּׂעִיר עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֹנוֹתָם אֶל־אֶרֶץ גְּזֵרָה וְשָׁלַח אֶת־הַשְּׂעִיר בַּמִּדְבָּר:

And the goat shall bear upon him all their iniquities unto a land which is cut off; and he shall let go the goat in the wilderness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא טז, כב.

63 עשו איש שעיר

יעקב אומר לרבקה: "עשו אחי איש שעיר, ואנכי איש חלק." המילה "שעיר" מציינת גם תיש.

Genesis 27:11 בראשית כ"ז י"א

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־רִבְקָה אִמּוֹ הֵן עָשָׂו אָחִי אִישׁ שָׁעַר וָאֲנֹכִי אִישׁ חֶלֶק:

And Jacob said to Rebekah his mother: 'Behold, Esau my brother is a hairy man, and I am a smooth man

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כז, יא. כמ"ש בב"ר [פס"ה, טו]. ובזח"א (חקל, ב). [כ].

64 ונשא השעיר עליו את כל עוונותם שהוא בחי עשו איש שעיר

רבי יצחק: "והשעיר יישא עליו" — זהו עשו, כמו שנאמר: "עשו אחי איש שעיר".

Bereshit Rabbah 65:15 בראשית רבה ס"ה ט"ו

... כי ביום הזה יכפר. רבי יצחק אמר: לא שאול הוא לה, ולא שאולה היא ליה, אלא, ונשא השעיר עליו, זה עשו שנאמר הן עשו אחי איש שעיר. את כל עוונותם, עונות תם, שנאמר (שם כה): ויעקב איש תם. אולי ימושני אבי והייתי כמתעתע, כמת וכתועה, וכעובד עבודת כוכבים. והבאתי עלי קללה וגוי, אפילו ברכה אחת, שהוא עתיד ליתן בסוף, אינו נותנה לי. ותאמר לו אמו עלי קללתך בני רבי אבא בר כהנא אמר: אדם שחטא, לא אמו נתקללה! שנאמר (בראשית ג): ארורה האדמה בעבורך. אף אתה, עלי קללתך, ...

Jacob said to Rebecca his mother: Behold, Esau my brother "is a hairy man, and I am a man of smooth skin" (Genesis 27:11). "Jacob said to Rebecca his mother: Behold, Esau my brother is a hairy [sa'ir] man" – a demon-like man, just as it says: "Demons [se'irim] will dance there" (Isaiah 13:21). "And I am a man of smooth [halak] skin" –just as it says: "For the L-rd's portion [helek] is His people" (Deuteronomy

32:9). Rabbi Levi said: This is analogous to one with a full ... head of

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

65 ונשא השעיר עליו את כל עוונותם שהוא בחי עשו איש שעיר

הזהר על תולדות מבאר את עניינו של השעיר ביום הכיפורים: "והשעיר יישא עליו את כל עוונותם", ופירשו שזהו עשו, שנקרא שעיר."

Zohar, Toldot 4:30-9:73 ספר הזהר, תולדות ד':ל"ט-ע"ג

Observe that Jacob knew that Esau was destined to ally himself to that tortuous serpent, and hence in all his dealings with him he conducted himself like another tortuous serpent, using all cunning devices; and so it was meet. The same idea was expressed by R. Simeon when, in expounding the verse, "And G-d created the great fishes, and every living creature that creepeth" (Gen. 1, 21), he said: 'The "great fishes" are symbolic of Jacob and Esau, and "every living creature that creepeth" symbolises all the intermediate ... grades.' Verily

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

66 הגר אשר בקרבך

"הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה, ואתה תרד מטה מטה." אחת הקללות שבפרשת כי תבוא, המתבארת בפסקה הבאה.

Deuteronomy 28:43 דברים כ"ח מ"ג

הַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ יַעֲלֶה עָלֶיךָ מַעְלָה מַעְלָה וְאַתָּה תִרְדּוּ מִטָּה מִטָּה:

The stranger that is in the midst of thee shall mount up above thee higher and higher; and thou shalt come down lower and lower

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כח, מג.

פסוקה 10

67 גר... בארץ לא לו

ה' אומר לאברהם: "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם". אותם מילים מתארות גם את ניצוץ האלקות שבנשמה, שהוא זר בגוף.

Genesis 15:13 בראשית ט"ו י"ג

וַיֹּאמֶר אֲבָרָם יְדַע תְּדַע כִּי־גֵר יִהְיֶה זֶרְעֲךָ בָּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעֲבָדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה:

And He said unto Abram: 'Know of a surety that thy seed shall be a stranger in a land that is not theirs, and shall serve them; and they shall afflict them four hundred years

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה בראשית טו, יג.

68 יעלה עליך מעלה מעלה

"הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה, ואתה תרד מטה מטה." אדמו"ר הזקן מפרש את "הגר" כשכינה שבתוכו, ואת "אתה" כגוף.

Deuteronomy 28:43 דברים כ"ח מ"ג

הַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ יַעֲלֶה עָלֶיךָ מַעְלָה מַעְלָה וְאַתָּה תִרְדּוּ מִטָּה מִטָּה:

The stranger that is in the midst of thee shall mount up above thee higher and higher; and thou shalt come down

lower and lower

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 גדולתו עד אין חקר

גדול הוי' ומהולל מאד, ולגדולתו אין חקר.

Psalms 145:3 תהילים קמ"ה:ג

גדול ה' ומהלל מאד וְלִגְדֻלְתּוֹ אֵין חֶקֶר:

Great is the L-RD, and highly to be praised; And His greatness is unsearchable

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה תהילים קמה, ג.

70 אני ה' אשר הוצאתיך

אנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, מבית עבדים. אדמו"ר הזקן מפרש את "מצרים" כ"מצרים" — צרות ומגבלות.

Exodus 20:2 שמות כ"ב

אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:

I am the L-RD thy G-d, who brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה שמות כ, ב.

71 ואתהלכה ברחבה

ו"אתהלכה ברחבה כי פיודיך דרשתי". ההתבוננות בגדולת ה' משהררת את האדם ממגבלות.

Psalms 119:45 תהילים קי"ט:מ"ה

וְאֶתְהַלֵּכָה בְּרַחֲבָה כִּי פִקְדֵיךָ דִּרְשָׁתִּי:

;And I will walk at ease, for I have sought Thy precepts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיט, מד.

פסוקה 11

72 כוונת יצחק . . ולא את יעקב

המילים כאן מצטטות את Genesis 27:21. הקטע מופיע למטה.

Genesis 27:21 בראשית כ"ז:כ"א

וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל-יַעֲקֹב גֵּשׁ-נָא וְאֶמְשָׁךְ בְּנֵי הָאֵתָה זֶה בְּנִי עֲשֹׂ אִם-לֹא:

And Isaac said unto Jacob: 'Come near, I pray thee, that I may feel thee, my son, whether thou be my very son Esau or .not

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה בראשית כז, כא.

73 האבות שהן הן המרכבה

ריש לקיש אמר: "האבות הן הן המרכבה", כמו שנאמר: "ויעל ה' מעל אברהם". מרכבה נתונה כולה לרצונו של הרוכב עליה.

Bereshit Rabbah 47:6 בראשית רבה מ"ז:ו

ויכל לדבר אתו - תני, הנפטר מחבירו בין גדול בין קטן, צריך ליטול ממנו רשות. ממי את למד? מאברהם. פעם אחת היה אברהם מדבר עם הקב"ה, באו מלאכי השרת לדבר עמו. אמר להן: נפטר מן השכינה,

שהיא גדולה מכם תחלה, אחר כך אני מדבר עמכם. כיון שדבר עם הקדוש ברוך הוא כל צרכו, אמר לפניו: רבון העולמים! צריך אני לדבר. אמר לו: הפטר בשלום, הה"ד: ויעל אלקים מעל אברהם. אמר ריש לקיש: האבות הן הן המרכבה, שנא': ויעל אלקים מעל אברהם. ויעל מעליו אלקים. (בראשית כה) והנה ה' נצב עליו:

He concluded speaking with him, and G-d ascended from "upon Abraham" (Genesis 17:22). It is taught: One who departs from another person, whether of greater or lesser stature, must take his leave from him. From whom do you derive this? From Abraham. On one occasion, Abraham was speaking with the Holy One blessed be He, when the ministering angels came to speak with him. He said to them: 'Let me first take my leave from the Divine Presence, which is of ... greater stature than you, then I will speak with

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Zohar III, 252a ז"ה"ג רנב, א

הערת קה"ת

בי"ר מז, ח. ז"ה"ג רנב, א.

74 ויתן לך האלקים

"ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש". זו ברכת יצחק ליעקב, שניתנה לו כאשר יצחק חשב שהוא עשו.

Genesis 27:28 בראשית כ"ז:כ"ח

וַיִּתֵּן-לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ:

So G-d give thee of the dew of heaven, And of the fat places of the earth, And plenty of corn and wine

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כז, כח. בב"ר פס"ו [ג]. ילקוט תולדות [רמז] [קטז] עה"פ. ועי' ר"פ האזינו הג'. [כ].

75 מטל השמים זו תשבי"כ ומשמני הארץ זו תשבע"פ ורוב דגן

בין הפירושים לברכה, המדרש אומר: "מטל השמים" — זו מקרא; "ומשמני הארץ" — זו משנה; "דגן" — זה תלמוד; "תירוש" — זו אנדה. אדמו"ר הזקן מביא פירוש מקביל.

Bereshit Rabbah 66:3 בראשית רבה ס"ו:ג

... רבון העולמים! הוי, זוכר לי אותה הברכה שברכני אבא, יתן לך, ויתן לך אלהותא. מטל השמים, זה המן, שנאמר (שמות טז): ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים. ומשמני הארץ, זה הבאר, שהיתה מעלה להם מיני דגים שמנים, יותר מדאי. ומשמני הארץ, אלו הקרבנות, כדכתיב (תהלים טז): עולות מחים אעלה לך. ורב דגן, אלו הבחורים, דכתיב (זכריה ט): כי מה טובו ומה יפיו דגן בחורים. ותירוש, אלו הבתולות, דכתיב (שם) ותירוש ינוכב בתולות. דבר אחר: מטל השמים, זו ציון, שנאמר (תהלים קלב): כטל חרמון, שיוור על ...

May [G-d] give you [veyiten lekha] - He will give, and give you again.. He will give you blessings and He will give you a hidden place. 3:12) that the vessel which can retain blessings is peace (Maharzu). "May [G-d] give you" - yours, and "may [G-d] give you" - your father's. "May [G-d] give you" - yours, and "may [G-d] give you" - your brother's. Rabbi Aha said: May [G-d] give, "and may G-d give you" divine aid. ... When? It will be when you need it. That is what

76 ויצבר יוסף בר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
שם מא, מט.

77 ויצבור יוסף בר הרבה מאד עד כי חדל לספור

"ויצבור יוסף בר כחול הים הרבה מאד עד כי חדל לספור כי אין מספר".
הדגן מסמל את ההלכות הרבות לאין שיעור.

Genesis 41:49 בראשית מ"א:מ"ט

וַיִּצְבֹּר יוֹסֵף בָּר כְּחוֹל הַיָּם הָרַבָּה מְאֹד עַד כִּי־חָדַל לִסְפֹּר כִּי־אֵין מִסְפָּר:
And Joseph laid up corn as the sand of the sea, very much,
.until they left off numbering; for it was without number
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 ועלמות אין מספר

"ששים המה מלכות ושמונים פילגשים ועלמות אין מספר" — והכוונה להלכות הרבות לאין שיעור.

Song of Songs 6:8 שיר השירים ו':ח'

שִׁשִּׁים הֵמָּה מַלְכוֹת וּשְׁמוֹנִים פִּילְגָשִׁים וְעַלְמוֹת אֵין מִסְפָּר:
There are threescore queens, And fourscore concubines,
.And maidens without number
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

79 ודרשו רז"ל

ההערה מפנה לאחר, ל-48d, פסקה 3 של מאמר זה, שם פורש הביטוי "עלמות אין מספר" לראשונה כמתייחס להלכות, והוסבר שהשם "הלכות" מבטא הליכה ממדרגה למדרגה.

הערת קה"ת
ת"ז (קמד, ב). וע"ל (מח, ד). [כ].

80 ועלמות אין מספר ודרשו רז"ל עלמות אלו הלכות

"ועלמות אין מספר" — אלו ההלכות, שאין להן מספר ומניין.

Tikkunei Zohar 144b:5 תקוני זוהר קמ"ד ב:ה'

דָּבָר אַחֵר רֵאשֶׁה עֲלֵיהֶ כְּכַמְלִי, רִישָׁא דִּילָה פִּלָּה, עַל כִּלְהוּ חֲזִילִין סִלְקִין, עַל שְׁשִׁים הֵמָּה מַלְכוֹת דְּאִינוּן שְׁתִּין סִדְרֵי מְשֻׁנָּה, וְסִלְקִין לְשִׁית מְאָה, וּלְשִׁשִּׁים רְבּוּא, וּשְׁמֹנִים פִּלְגָּשִׁים דְּהוּן תְּמִנִין סִפְרֵי דְאַנְדְּתָא, וְעַלְמוֹת אֵין מִסְפָּר אִינוּן הִלְכוֹת דְּלִית לוֹן מִסְפָּר וְחוּשְׁבָן, דְּאִינוּן גִּימִין דְּשַׁעְרֵין דְּכִלָּה דְּלִית לוֹן חוּשְׁבָּנָא, וְאַנְתָּה פִּלָּה סִלְקִית עַל כִּלָּה, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב (משלי לא כט) רְבוֹת בְּנוֹת עֲשׂוּ חֵיל וְאַתָּה עֲלִית עַל כִּלָּה.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

81 נכנס יין יצא סוד

יין בגימטריה שבעים, וכך גם סוד: "נכנס יין יצא סוד". לכן היין מסמל את סודות התורה.

Eruvin 65a:19-20 עירובין ס"ה א:י"ט-כ'

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא: כָּל הַמְתִּישֵׁב בֵּינּוּ — יֵשׁ בּוֹ דַּעַת שְׂבָעִים זְקָנִים. "יֵין" גִּיתָן בְּשָׂבָעִים אוֹתִיּוֹת, וְ"סוּד" גִּיתָן בְּשָׂבָעִים אוֹתִיּוֹת. נִכְנָס יֵין — יֵצָא סוּד. אָמַר רַבִּי תַנְיִין: לֹא נִבְרָא יֵין אֶלָּא לְנַחֵם אַבְלִים וּלְשַׁלֵּם שְׂכָר לְרֹשְׁעִים, שְׁנֵאמַר: "תִּנּוּ שְׂכָר לְאוֹבֵד וְגוֹי".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת
עירובין סה, א.

82 ויתערבו

"ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם". הרע שהתערב בצאצאיו של יעקב הוא הדבר שהברכות באות להכניע.

Psalms 106:35 תהילים ק"ו:ל"ה

וַיִּתְּעָרְבוּ בְּגוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם:

But mingled themselves with the nations, And learned their
;works

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים קו, לה.

83 ועשו אחיו בא מצידו

"ברגע שיצחק סיים לברך את יעקב... בא עשו אחיו מצידו." "אדמו"ר הזקן דורש את המילה "מצידו" במשמעות של "מן הצד שלו".

Genesis 27:30 בראשית כ"ז:ל'

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כָּלָה יִצְחָק לְבָרֵךְ אֶת־יַעֲקֹב וַיְהִי אֵךְ יֵצֵא יַעֲקֹב מֵאֵת פְּנֵי יִצְחָק אָבִיו וַעֲשׂוֹ אָחִיו בָּא מִצִּידוֹ:

And it came to pass, as soon as Isaac had made an end of blessing Jacob, and Jacob was yet scarce gone out from the presence of Isaac his father, that Esau his brother came in from his hunting

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
בראשית כז, ל.

84 אל תקרי מצידו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ע' זח"א (קמד, א) ולי"מ כמ"ש כאן ות"ל מצאתי בלקו"ת מאר"ז"ל ס"פ ויחי [ד"ה בנות]. [כ].

85 קום נא שבה

יעקב אומר לאביו: "אנוכי עשו בכורך... קום נא, שב ואכלה מצידו, כדי שתברכני נפשך." כל ביטוי מוסבר בפסקה הבאה.

Genesis 27:19 בראשית כ"ז:י"ט

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו אֲנֹכִי עֲשׂוּ בְכֹרֶךָ עֲשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלַי קוֹם־נָא שָׁבָה וְאָכְלָה מִצִּידִי בְּעֹבְרִי תִּבְרַכְנִי נַפְשֶׁךָ:

And Jacob said unto his father: 'I am Esau thy first-born; I have done according as thou badest me. Arise, I pray thee, 'sit and eat of my venison, that thy soul may bless me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
בראשית כז, יט.

86 לא יגורך רע

"כי אתה לא איל חפץ רשע, לא יגורך רע." ברכת האלוקות הגלויה אינה יכולה לשרות במקום שהרע חזק.

Psalms 5:5 תהילים ה':ה'

כִּי לֹא אֱלֹ־הַפֶּץ־רֹשַׁע אֶתָּה לֹא יִגְרָךְ רָע:

For Thou art not a G-d that hath pleasure in wickedness; Evil shall not sojourn with Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים ה, ה.

87 בביאור ע"פ במדבר סיני

הביאור הזה מתייחס למדבר סיני ולאחל מועד כשתי בחינות של מלכות דאצילות: עלייה מלמטה (מיין נוקבין), שבתפילה נמשכת עד אהבת עולם, ולאחריה המשכה מלמעלה. הוא מתאר גם את ירידת המלכות בלילה לעולמות התחתונים, כדי לברר את ניצוצות הנוגה שנפלו שם; גם שם הבריור קודם להמשכה, כשם שכאן יש להכניע את הרע לפני שהכרכות מגיעות.

הערת קה"ת
לקו"ת במדבר ג, ג.

פסוק 12

88 קום נא וגו'

"קום נא, שב ואכול מצידי, כדי שנפשו תברך אותי". כעת מסביר אדמו"ר הזקן את הפסוק חלק אחר חלק, בדרך בעבודת ה'.

Genesis 27:19 בראשית כ"ז:י"ט

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-אֲבִיו אֲנֹכִי עָשׂוּ בְכֹרֶךָ עֲשִׂיתִי כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלַי קוֹם-נָא שָׁבָה וְאָכְלָה מִצִּידִי בְּעָבוּר תִּבְרַכְנִי נַפְשִׁי:

And Jacob said unto his father: 'I am Esau thy first-born; I have done according as thou badest me. Arise, I pray thee, 'sit and eat of my venison, that thy soul may bless me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 כי גאה גאה

"אשירה להוי' כי גאה גאה, סוס ורוכבו רמה בים".

Exodus 15:1 שמות ט"ו:א'

אֲזַיְשִׁיר־מִשֶּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְהַבְיָאֵה וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֶר אֲשִׁירָה לְהַבְיָאֵה כִּי־גָאָה גָאָה סוֹס וְרוֹכְבוֹ רָמָה בַּיָּם:

Then sang Moses and the children of Israel this song unto the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown into the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
שמות טו, א.

90 ארי אתגאי על גותניא

אונקלוס מתרגם: "כי התגאה על הגאים, וגאווותו שלו היא". ה' מתרומם מעל הכוחות הגאים, וכך מסתלק מהם.

Onkelos Exodus 15:1 תרגום אונקלוס על שמות ט"ו:א'

בְּכֹן שָׁבַח מִשֶּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יֵת תִּשְׁבַּחְתָּא הָדָא קְדָם יְיָ וַאֲמְרוּ לְמִימְרָ נִשְׁבַּח וְנוֹדִי קְדָם יְיָ אַרִי אֶתְגַּאֵי עַל גוֹתְנִיא וְגִאוּתָא דִּילָהּ הִיא סוֹסִיא וְרוֹכְבָּהּ רָמָא בַּיָּמָא:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

91 וכולא קמיה כלא חשיב

"...וכלם לפנינו נחשבים כאין". זו ההתבוננות שגורמת לכוחות החיצוניים לאבד את אחיזתם.

Zohar, Introduction 20:188-22:199 ספר הזהר, הקדמה כ"קפ"ח-כ"ב קצ"ט

The genuine type is that which makes a man fear his Master because He is the mighty ruler, the rock and foundation of

all worlds, before whom all existing things are as nought, as it has been said: "and all the inhabitants of the earth are as nought" (Dan. 4, 32), and place his goal in that spot which is called yir'ah (fear)

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

92 ולגדולתו אין חקר

"גדול הוי' ומהולל מאוד, ולגדולתו אין חקר".

Psalms 145:3 תהילים קמ"ה:ג'

גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל מְאֹד וְלִגְדוּלָתוֹ אֵין חֶקֶר:

Great is the L-RD, and highly to be praised; And His greatness is unsearchable

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

93 ישראל מצד עצמם עלו במחשבה

ישראל נמנים עם הדברים ש"עלו במחשבה" לפני בריאת העולם; לכן הרע המעב אתם אינו עצמותם.

Bereshit Rabbah 1:4 בראשית רבה א:ד'

... "ה' קנני ראשית דרכו" כסא הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג, ב): "נכון כסאך מאז וגו'". האבות וישראל ובית המקדש וישו של משיח, עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט, י'): "כענבים במדבר וגו'". ישראל מנין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קנית קדם" בית המקדש מנין שנאמר (ירמיה יז, יב): "כסא כבוד מרום מראשון וגו'". שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב, יז): "יהי שמו לעולם וגו' [לפני שמש ינון שמו]" רבי אהבה ברכי זעירא אמר אף התשובה שנאמר (שם צ, ב) "בטרם הרים יולדו" ואותה השעה (שם,

...

In the beginning, G-d created" - six items preceded the "creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from ... ,eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

94 להיות לו דירה בתחתונים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה תנחומא בחוקותי ג.

95 למטה להיות לו דירה בתחתונים

על הפסוק "ושכנתי בתוכם" אומר המדרש: "הקדוש ברוך הוא נתאוהו שיהא לו דירה בתחתונים, כשם שיש לו דירה בעליונים".

Midrash Tanchuma, Bechukotai 3:1 מדרש תנחומא, בחוקותי ג:א'

... וַיֵּדְעוּ כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְשִׁכְנִי בְּתוֹכָם (שם פסוק מו). וְאֵם יַעֲשׂוּ רְצוֹנִי, אֵין שְׂכִינָתִי זֶה מְבִינֵהוּ. לְמָה, אָמַר רַבִּי אֲמִי, נִתְאַוָּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁם שֵׁשׁ לוֹ דִּירָה לְמַעְלָה, שְׂיֵהָא לוֹ כֶּךָ דִּירָה לְמַטָּה. שְׂכַךְ הוּא אוֹמֵר לְאָדָם הָרָאוּשׁ, אִם זְכִיתָ, כְּשֶׁם שְׂאֲנִי מְלָךְ עַל הָעֲלִיּוֹנִים, כֶּךָ אַעֲשֶׂה אוֹתָךְ מְלָךְ עַל

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

100 ועונותיכם מבדילים

"אבל עונותיכם מבדילים ביניכם לבין אלקיכם, וחטאיכם הסתירו את פניו מכם." זו המחיצה המבדילה שהקללות מסלקות.

Isaiah 59:2 ישעיהו נ"ט:ב'

כי אם־עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִיוּ מִבְדִּילִים בֵּינְכֶם לְבִין אֱלֹהִים וְחַטֹּאוֹתֵיכֶם הִסְתִּירוּ פָנָיו מִכֶּם מִשְׁמוֹעַ:

But your iniquities have separated Between you and your G-d, And your sins have hid His face from you, That He will not hear

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נט, ב.

הַתְּחַתִּינִים, שְׁנֹאֲמַר: וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם (בראשית ב, טו). אֵין לְשׁוֹן וַיִּקַּח אֶלָּא לְשׁוֹן עֲלוֹי, כְּמָה שְׁנֹאֲמַר: וַתִּקַּח הָאִשָּׁה ...

If you walk in My statutes." This text is related" (:Lev. 26:3) (to Prov. 1:20), "Wisdom shouts for joy in the street; in the squares she raises her voice." R. Samuel bar Nahman questioned R. Johanan ben Eleazar, when he was standing in the market. He said to him, "Recite one chapter (of Mishnah) for me." He said to him, "Go to the house of study, and I will recite it for you there." He said to him, "Rabbi, did you not ... teach me (Prov. 1:20), 'Wisdom shouts for joy

Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain) • Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY)

96 וישב ה' מלך לעולם

"הו' למבול ישב, וישב הו' מלך לעולם." "ישיבה" מתארת את נוכחות ה' השורה ומתקיימת למטה.

Psalms 29:10 תהילים כ"ט:י'

ה' לַמְּבּוּל יֹשֵׁב וַיֹּשֶׁב ה' מֶלֶךְ לְעוֹלָם:

The L-RD sat enthroned at the flood; Yea, the L-RD sitteth as King for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כט, י.

97 ישראל מפרנסין

בוהר על ויקרא נאמר: סעודתו של המלך ממתינה לסעודת עבדיו, לניחוח הקרבנות, ולכן "ישראל מפרנסים את אביהם שבשמים".

Zohar III, 7b זח"ג ז, ב

הערת קה"ת

זח"ג ז, ב.

98 נגלה כבוד ה'

"ונגלה כבוד הו', וראו כל בשר יחדיו כי פי הו' דיבר". התגלות זו לעולם כולו היא הברכה שלעתיד לבוא.

Isaiah 40:5 ישעיהו מ':ה'

וְנִגְלָה כְבוֹד ה' וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי ה' דִּבֶּר:

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken .it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי מ, ה.

פסוקה 13

99 אלה החוקים והמשפטים והתורות

"אלה החוקים, המשפטים והתורות שנתן הו' בינו לבין בני ישראל." הפסוק שהמאמר בא לבאר.

Leviticus 26:46 ויקרא כ"ו:מ"ו

אֵלֶּה הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים וְהַתּוֹרוֹת אֲשֶׁר נָתַן ה' בֵּינוּ וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד־מֹשֶׁה:

These are the statutes and ordinances and laws, which the L-RD made between Him and the children of Israel in .mount Sinai by the hand of Moses

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Daf Shevui (CC0); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Wikisource (CC-BY-SA); Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC); Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain); Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלושון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/bechukosai/5/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/bechukosai/5/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק